St. 211 Poštnina plačana v gotovini (Conto corrente con la posta) V Trstu, v četrtek 7. septembra 1922 Posamezna številka 20 cent. Letnik XLVII

Izhaja, izvzemši pondeljek, vsak dan [illegible]. Uredništvo: ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. Dopis[illegible] se pošiljajo uredništvu. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo, rokopisi [illegible]ajo. Izdajatelj in odgovorni urednik Anton Gerbec. — Lastnik tisk[illegible]ost. Tisk [illegible] Naročnina znaša za mesec L 7.—, 3 mesece [illegible] pol leta [illegible] L 60.— Za inozemstvo mesečno 4 lire več. [illegible]n uredništva in uprave št. 11-57.

EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 cent. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 *mm.*) — Oglasi trgovcev in obrtnikov *mm* po 40 cent. osmrtnice, zahvale, poslanice in vabila po L 1.—, oglasi denarnih zavodov *mm* po L 2 — Mali oglasi po 20 cent. beseda, najmanj pa L 2. — Oglasi, naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv. Frančiška Asiškega štev. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

PONAREJENA DIPLOMA

Zadnja medparlamentarna konferenca na Dunaju je bila prevažen dogodek, da bi ne imela izzvati raznih polemik. Tridentinski laški listi napadajo nemškega poslanca Waltherja, kljub temu da je bila njegova izjava skrajno zmerna in da so jo odobrili italijanski parlamentarci, še preden je bila prečitana. Tukajšnji listi pa napadajo nas radi naših tudi zelo zmernih pripomb k razpravam o položaju narodnih manjšin. Vse to nas sili, da se k temu predmetu danes zopet povrnemo.

Kakor znano, se je povrnilo italijansko odposlanstvo z medparlamentarne konference po poročanju ital. listov z zelo dobrim izpričevalom kar se tiče postopanja Italije napram drugorodcem. Evo po nekem tukajšnjem listu besedilo te «mednarodne diplome»: «V bistvu je zborovanje ugotovilo sledeče: narodne manjšine se nahajajo v vseh državah v položaju krivične podrejenosti v moralnem, juridičnem in kulturnem ozíru. Često se jamstva, ki jih predvidevajo mednarodne pogodbe glede zaščite raznih ljudstev v deželah, h katerim pripadajo ne izvajajo ali pa se izvajajo v nezadostni meri. **Edino izjemo med vsemi državami dela Italija.** Ona postopa z ljudmi druge narodnosti, ki so vključena v njene meje, ne samo strogo po mednarodnih pogodbah, ne samo na podlagi popolne enakosti z drugimi državljani kraljestva, temveč pogostoma tudi v duhu večje liberalnosti, reklo bi se skoraj, da jih hoče z nekaterimi predpravicami odškodovati radi izjemnega položaja, v katerem se nahajajo. Vsled tega je zborovanje rezko obsojalo skoraj vse evropske države radi njihove politike napram manjšinam, **medtem ko je postavilo Italijo za zgled, ki naj se posnema. Italija je bila prizrana za najbolj skrbno in najliberalnejšo vladarico drugorodnih plemen.»** To poročilo se več ali manj popolnoma ujema s poročili, ki so jih objavili o isti zadevi vsi drugi italijanski listi v neomejeni veri, da je vse čista gola resnica.

Dasi naše ljudstvo ni bilo zastopano na omenjenem zborovanju, vendar lahko rečemo, da je govoril tirolski poslanec Walther tudi v našem imenu, ko je rekel, da smatra vprašanje postopanja z manjšinami v Italiji za notranjo italijansko zadevo. In mi nismo gotovo storili ničesar takega, v čemer bi se očitoval tudi najmanjši poskus dati našemu vprašanju kak drugačen značaj. Zavedamo se namreč, da nam je naš delokrog v obrambi naših narodnih pravic zelo omejen. Vse to pa nam seveda ne more braniti, da bi ne zavzeli primernega stališča napram takim mednarodnim izjavam in «ugotovitvam», ki gredo z vsemi svojimi stroški na račun nas drugorodcev. Mi smo zraven tega že ponovno naglasili v našem listu, da nam je mnogo na tem, da je ugled države, h kateri pripadamo, pred inozemstvom čim večji in čim popolnejši, ker je to v interesu vseh državljanov z drugorodci vred. Toda jasno je, da se takšen ugled da zidati samo na podlagi resničnih in neizpodbitnih dejstev, ki so zgovornejša kot vsako tudi najbujnejše besedičenje. Na podlagi ponaredb ni mogoča nikaka trajna stavba, ki naj kljubuje vsem vetrom in vsem vremenom. **In taka ponaredba je ta «dunajska diploma», ki so jo prinesli s seboj italijanski parlamentarci.**

Ako hočemo pravilno razumeti položaj, v katerem se nahajajo nemške in predvsem slovanske manjšine v Italiji, moramo upoštevati dve zanimivi dejstvi, ki sta sicer v medsobejni protislovnosti, ki pa kljub temu obstojata v Italiji neovirano eno poleg drugega. Na eni strani stoji dejstvo, da ima Italija kot moderna kulturna država izvrstne zakone, ki nudijo na papirju državljanom vse tiste pravice, za katere mora jamčiti vsaka civilizirana država. Zbirka italijanskih zakonov je ravnotako mojstrsko delo kakor zakoni vsake druge evropske države. Toda nasproti temu «idealnemu» pravnemu redu stoji ono drugo izmed obeh goriomenjenih dejstev. To je neka svojevrstna «liberalnost», ki jo Italijani po pravici proglašajo za svojo in ki obstoji v tem, da so ti divni zakoni v rokah izvršilnih oblastev prava igrača. Zakoni se spoštujejo pri nas le toliko, kolikor se oblastvom dopada, in uveljavljajo se samo proti tistim, proti komur jih hočejo oblastniki, z njimi rokujejo, tudi v resnici uveljaviti. Iz tega sledi, da se pri nas suče vse nekako med zakoni mesto po zakonih. Posledica takega stanja je splošno izigravanje zakonov s strani zasebnikov in javnih oblastev. Takšen pravni položaj se da izvrstno izkoriščati v razne namene — v prvi vrsti seveda v politiki — in italjanske vlade so pokazale v zadnjih par letih v tem oziru nenavadno spretnost. O tem priča n. pr. vse trpljenje italijanskega proletariata, ki ga je zadelo po vojni, in vsa nečloveška državljanska gverilja, ki še vedno razsaja po Italiji. Zgorelo je na stotine in stotine delavskih zadrug, uničeno je bilo za stotine miljonov zasebne lastnine, umorjeno na stotine mladih ljudi in — vsi so nedolžni, pošteni in moralni, predvsem seveda slavna vlada! In kako ne? Saj so tu strogi zakoni, saj je strogo prepovedano nositi orožje, požigati in ubijati!

Čim smo razumeli ta sistem, nam postane samo ob sebi jasno, kakšno vrednost more imeti trditev, da je Italija «najbolj vneta in najliberalneja vladarica drugorodnih plemen». Pri takih pravnih razmerah in spričo znanega narodnega šovinizma, s katerim je prežeto italijansko javno mnenje, ne more biti niti govora o tem, da bi položaj drugorodcev v Italiji mogel služiti za zgled v posnemanje vsem drugim evropskim državam, Pri takih razmerah je mogoče le trpljenje v moralnem, juridičnem in kulturnem oziru. In to trpljenje drugorodcev je tem večja sramota, ker si odgovorna vlada, izkoriščajoč splošne pravne razmere, spretno umiva roke, češ saj so tu zakoni, ki so enaki za vse državljane, za Italijane kakor za drugorodce. Pri tem se vlada seveda dobro zaveda, da bodo to, česar si ona vendtr ne upa storiti javno, v imenu Italije, že zakrivili takoimenovani «neodgovorni elementi».

In tako smo mi drugorodci kljub vsem lepim zakonom trpinčeni v moralnem, juridičnem in kulturnenm oziru. V moralnem oziru je tako dobro preskrbljeno za nas, da je vsako očitovanje našega narodnega žvljenja v naravnih središčih (v Trstu, Pazinu, Puli itd.) popolnoma zatrto, naš jezik proglašen za nespodobnega, naše srednje šole pognane v podeželske vasi, da bi ne «delale mestom sramote». Ker smo v moralnem oziru pravi Benjamini matere Italije, zato se nam javno onečaščajo spomeniki naših zaslužnih mož, se skrunijo kipi Matere Božje po naših vaseh, se udira ob času službe božje v cerkev, se nam pripisujejo grehi, ki jih nismo nikdar storili, ter se zahteva od nas javno zadoščenje v prisostvu in pod pokroviteljstvom **parlamentarca** in ministra Gasparotta. Seveda stojimo sijajno tudi v juridičnem oziru. Najlepši dokaz za to je gonja proti našemu jeziku po sodiščih in državnih uradih. Zakon nam daje seveda vse državljanske pravice. Med drugim imamo tudi volilno pravico, toda v Istri smo jo morali plačati povodom državnih in občinskih volitev z nad 50 zažganih hiš, z mnogo uničenih pridelkov in več mrtvih in nešteto ranjenih. Tudi drugače so naše osebe in naša zasebna lastnina pod «varstvom zakonov». Zato pa je treba poskrbeti na drug način, da se nam «zajamči» razpolaganje z našo imovino. Zato se morajo prisiliti slovenski obrtniki z grožnjami bombami in gorjačami, da podpišejo izjave, da ne bodo sprejemali slovenskih gostov, da ne bodo dovoljevali v svojih lokalih slovenske govorice, zato se morajo prisiliti gospodarji po naših vaseh s kazenskimi pohodi in s sodelovanjem ravnodušnosti varnostnih organov in finance, da morajo sneti slovenske napise in deti italijanske! Zato so tu naša pogorišča po mestih in na deželi! In kaj naj rečemo še le v kult. oziru. Morali bi ponatisniti celo poglavje o naši šolski mizeriji, o našem srednje- in ljudsko-šolskem vprašanju. Omejimo se le na to, da posnamemo po zadnjem «Učiteljskem listu» par podatkov o stanju ljudskega šolstva v slovenskem delu koprskega okraja v šolskem letu 1921-22. Po teh podatkih je blo 12 slovenskih šol zaprtih, sedem jih je bilo izpremenjenih v italijanske, dasi je prebivalstvo v dotičnih občinah popolnoma slovensko, in na 12 šolah je bilo ukinjenih devet razredov!

Mislimo, da je dovolj. Teh par primerov iz naše «črne knjige» zadostuje, da se lahko prepriča vsak objektivni človek, da se drugorodci v Italiij — predvsem mi Slovani — nahajamo v vsakem oziru v krivični podrejenosti. Prepredena dvolična praksa v vsem italiajnskem javnem življenju sicer dovoljuje vladi, da se lahko opere in predstavi v notranjosti in pred zunanjim svetom v nedolžni luči. To so morda tudi dosegli v večji ali manjši meri italiajnski parlamentarci na Dunaju. Toda vse to ne more nikakor menjati dejanskega položaja. Mednarodna «diploma», ki jo je prineslo italijansko odposlanstvo z medparlamentarne konference, je le prebrisana ponaredba, ki se bo prej ali slej sama razkrinkala in ki vsled tega ne more imeti nobene stvarne vrednosti.

Ponaredba je spretna, to radi priznavamo. Občudujemo celo sposobnosti italijanskega parlamentarnega odposlanstva, ki je znalo pridobiti tako «mednarodno priznanje». Toda «corpora delictorum», ki jemljejo tej «dunajski diplomi» vsako vrednost, so tu na javni ogled vsak dan in vsakomur. Zato pa mi julijski Slovani te diplome ne moremo podpisati. In vendar bi imelo stvarno vrednost le tako priznanje, ki bi mu pritrdili tudi prizadeti drugorodci sami. Upajmo, da bo prišel dan, ko nam bo mogoče to tudi v resnici storiti.

Italija

Kaj je z ratifikacijo jugoslovensko-italijanskega dogovora?

RIM, 6. Vest o doseženem sporazumu med Italijo in Jugoslavijo je že stara, kakor je že stara tudi vest o predstoječi ratifikaciji te pogodbe in o njeni predstoječi izvršitvi. Vkljub temu do danes ni izvršeno ne eno ne drugo. Prej je bilo krivo Schanzerjevo bivanje v Londonu- pozneje zopet njegova odsotnost oziroma vladna kriza, potem Avstrija in sedaj zopet njegova odsotnost. **Vsak pameten človek bi seveda mislil, da bi moral biti minister vnanjih stvari, ko gre za tako važne zadeve, vendar prisoten ali pa bi vsaj moral koga pooblastiti, da ga zastopa, toda tukaj niso tega mnenja, ker jim je njegova odsotnost le dobrodošel izgovor.** Ko je jugoslovenski poslanik v Rimu dobil pooblastilo za sestavo končnega sporazuma med Italijo in Jugoslavijo, je časopisje javilo, da se čaka samo še Schanzerjeva vrnitev in da bo potem vse v redu. Schanzer se je vrnil, pa je zopet odšel, in sedaj se javlja v časopisju zopet ista vest. Medtem pa je še vse pri starem, in tudi tisti, ki pišejo, da se bo stvar uredila še tekom prve polovice tega meseca — Schanzer se bo vrnil, kakor se zagotavlja, najkasneje do 10. t. m. — so prepričani, da se bo zopet našel kak izgovor.

Železničarski sindikat je vkljub sklepu centralnega odbora odklonil ločitev od Delovne zveze

RIM, 6. Listi javljajo, da je glavni zbor sindikata italijanskih železničarjev zaključil svoje zasedanje z odobritvijo resolucije, s katero se zavrača sklep centralnega odbora za ločitev železničarskega sindikata od Delovne zveze. Sedež sindikata se bo vsled tega bržkone prenesel iz Bolonje v Rim. Imenoval se bo tudi provizoričen centralni odobr. O stališču, ki se bo zavzelo nasproti splošni delovni zvezi, se bo razpravljalo na prihodnjem kongresu.

Desetorica komunistov napadla in ranila tri fašiste

TURIN, 6. Ne daleč od Turina, v bližini občine Nichelino je bil slovesno otvorjen odsek fašistov. Kot zastopnik vodstva pokrajinske zveze fašistov se je udeležil Edoardo Cali s tridesetimi fašisti. Prepevaje so korakali po vasi naravnost proti občinskemu domu, v katerem ni bilo več nikogar, ker župan in nekaj občinskih mož se je že prej odstranilo. Na občinskem domu so razobesili trikoloro in Cali je tu govoril zbrani množici, izvolil, bolje rečeno imenoval je 5 odbornikov, katerim se je dala naloga izvoliti občinskega komisarja. Na lastno pest je ta gospod odstavil bivšega župana in dal občini od fašistov imenovanega komisarja. Vse to se je izvršilo brez incidentov. Ko so se vračali fašisti v Moncalier so jih komunisti zahrbtno napadli, izpustili nekaj strelov in zbežali. Fašisti so jim sledili, enega so ujeli in ga razorožili, ostali so srečno odnesli pete. Po ujetem so izvedeli da so bili napadalci dobro znani komunisti iz Moncaliera. Od fašistov so trije ranjeni, med temi je Mario Mortarotti težko.

Jugoslavija

Delno izplačilo ameriškega posojila Jugoslaviji

BELGRAD, 6. Ravnatelj Dušan Plavšič je izjavil, da je Blerova skupina že dne 24. m. meseca izplačala prvo tranche (obrok) v znesku 25 miljonov dolarjev. Ta obrok je bil realiziran na ta način, da je vlada prejela 15 miljonov v gotovini, 10 miljonov pa je bilo takoj nakazanih na razne železniške investicije.

Smrtna nesreča v belgrajskem gledališču

BELGRAD, 6. Tik pred pričetkom predstave «Madame Butterfly» se je zgodila v Narodnem gledališču velika nesreča. Ko se je motor, ki dviga pozornico, spravil v tek, se je odtrgalo nekoliko kvadratov težke železne konštrukcije in padlo na motor. Na pozornici se je v tem hipu nahajala gdč. Oswad, ki je bila težko poškodovana. Inženir Vajner, monter Paulin in dva delavca so bili na mestu ubiti, dva druga delavca pa težko ranjena.

Čehoslovaška

Otvoritev jesenskega vzorčnega sejma v Pragi

PRAGA, 5. Jesenski vzorčni sejem je bil včeraj na svečan način otvorjen. Svečani otvoritvi so prisostvovali zastopniki mesta Prage, vlade ter korporativno diplomatični in konzularni zbor. Otvoritev je bila izvršena v veliki dvorani sejmske pisarne. Prisotni so bili ameriški, francoski, italijanski, jugoslovenski in drugi poslaniki. Dalje je bila navzoča pri otvoritvi zelo številna delegacija trgovskih zbornic iz Turina in Milana, 23 po številu. Razstavilo je na sejmu 2186 tvrdk, in sicer kovinske stroke 521, 301 tekstilne industrije, 160 papirne, 151 konfekcijske, 132 živilske, 112 usnjarske in 103 domače keramične industrije. Število inozemskih razstavljalcev znaša 206.

Rusija

Ruski revolucionarec Timovijev se je obesil

VARŠAVA, 6. Iz Moskve javljajo, da se je Timovjev, ki je bil obsojen na smrt tekom razprave proti socialnim revolucionarcem, obesil v zaporu. Timovija je bil eden najbolj odločnih ruskih revolucionarcev in vodja intelektualcev skupno z Götzejem in Hendelmannom. Javlja se tudi, da so njegovi soobtoženci začeli stavko lakote, ker ne morejo prenašati trpljenja v zaporih.

Čičerin okreval

BERLIN, 6. Čičerin, ki se je bil prišel v Berlin operirat, je okreval in se bo v kratkem vrnil v Moskvo.

Slezija se priključi k Prusiji

OPPELN, 5. Pri ljudskem glasovanje v nemškem delu gornje Šlezije je glasovalo za priključitev k Prusiji 53.760 ljudi, za avtonomijo pa le 50 tisoč 528.

Poljska

Orientski semenj v Lvovem

LVOV, 6. Tukaj se je otvoril orientski semenj. Otvoritve so se udeležili minister za trgovino Strasburger, minister dela Darovski, člani diplomatskega in konzulskega zbora, člani francoske gospodarske misije in mnogo tujih trgovcev. Strasburger je poudarjal važnost tega semnja za trgovino vzhodne Evrope in za povojno gospodarstvo sploh. Sejmišče, ki je obsegalo lani le 14.000 m^2, obsega letos nad 40.000 m^2.

Francija

Nemško - francoski spor zaradi Danziga

PARIZ, 6. Med francoskimi mornarji z neke vojne ladje na Gdanskem in nemškim prebivalstvom je prišlo do hudih spopadov. Kakih tisoč nemških manifestantov je napadlo mimoidoče francoske mornarje, nakar se je pričel pravi boj. Pretepanje je trajalo par ur. Peščica francoskih mornarjev se je hrabro branila, a se je morala slednjič vdati. Manifestanti so nato pretrgali na francoskem konzulatu telefonsko zvezo. Na posredovanje oblastev so morali demonstranti izpustiti mornarje, vsled česar so potem Nemci demonstrirali po mestnih ulicah in klicali proti Franciji, Angliji in Ameriki.

Nemčija

Stinnesova pogajanja s francoskimi industrialci

BERLIN, 6. Javlja se, da je prišlo do sporazuma med Stinnesom in med Luversacom, predsednikom francoskih zadrug, glede obnove zasedenega ozemlja. Stinnes se je obvezal nabaviti potreben material. Listi pravijo, da je to velike gospodarske in politične važnosti. «Vossische Zeitung» pravi, da bo morala ta sporazum odobriti tudi francoska vlada, tembolj, ker je Poincaré gotovo dovolil pogajanja s Stinnesom. List piše nadalje, da so zastopniki francoske železne industrije že iskali stikov z nemškimi industrialci, brez ozira na odškodninsko vprašanje. Nemci so se izjavili v načelu pripravljeni na pogajanja, upajo pa bržkone na tihem, da bodo ta pogajanja dovedla do izpremembe v sedanji zasedbi Porenja. Nadaljevanje današnjih metod okupacije bi onemogočilo tehnično in politično skupno in gospodarsko delovanje. «Berliner Tagblatt» se veseli, da je odgovor v Wiesbadenu sklenjen od Rathenaua in toliko pobijan od Stinnesa, mogel dati sedaj ravno njemu primerno podlago za sklenitev sedanjega dogovora. «Lokal Anzeiger» piše, da je vest o sklenitvi omenjenega sporazuma naredila zelo dober vtisek, ker sedaj se vsaj lahko ugotovi želja po direktnem in praktičnem delu.

«Deutsche Allgemeine Zeitung» prepovedana

BERLIN, 5. Prusko ministrstvo notranjih del je prepovedalo izhajanje berlinskega dnevnika «Deutsche Allgemeine Zeitung», ki je obenem organ Hugona Stinnesa. Ministrstvo je izreklo to prepoved radi dveh člankov, v katerih se nemški vladi očita nesposobnost in nedostajanje potrebne odločnosti. Ta prepoved uglednega berlinskega žurnala se je izvršila očividno na temelju zakona o zaščiti nemške države.

Ogrska

Madžari zanikajo vest o zaroti proti romunski kraljevi dvojici

BUDIMPEŠTA, 6. Nedavno so inozemski listi javili, da je bila razkrita zarota madžarskih častnikov, pripadajočih oddelku polkovnika Gaboresky, proti romunski kraljevi dvojici. Člani te zarote so imeli nalog, da izvrše ob priliki kronanja kraljevske dvojice atentat na njiju in njune spremljevalce. Z ozirom na te vesti javlja madžarska brzojavna agencija, da je vest o kaki zaroti madžarskih častnikov neresnična že zaradi tega, ker v madžarski vojski ni bilo nikoli polkovnika Gaboreskyja.

Grško-turška vojna

Popoln poraz grške vojske — Brusa padla

LONDON, 6. Listi javljajo iz Carigrada: Vest o izpraznitvi Bruse se potrjuje. Poroča se, da je bila bitka zelo srdita in da so se vsi napadi vršili z bodali. Grki so imeli velike izgube. «Timesov» poročevalec javlja iz Carigrada, da je bitka v Mali Aziji začasno prenehala, ker je glavna sila grške vojske izgubila stik s sovražnikom. Samo nekateri konjeniški oddelki stoje na straži. Poveljnik grških divizij je bil baje ujet od turškega poveljnika Husein bega.

Po drugih vesteh iz Carigrada se je morala grška vojska vkljub trdovratnemu odporu umakniti iz Sangariosa. Turško prebivalstvo je priredilo turški vojski velike ovacije, ostalo pa je v svojem navdušenju vendar zmerno. Doslej ni prišla nikaka vest o kakem sovražnem nastopu proti drugorodnemu prebivalstvu. Ugotavlja se, da Turki vsled svojih uspehov ne nameravajo povečati svojih zahtev. Smatra se, da je Turčija pripravljena sprejeti glede zaščite manjšin primerne predloge, ki niso v navzkrižju z njeno neodvisnostjo. Z včerajšnjim dnem so bile vzpostavljene brzojavne zveze z Angoro. Trgovski promet z anatolskimi pristanišči ob Črnem morju se vzpostavlja, toda zveze z Adabazom in Hardarjem so še vedno pretrgane.

PARIZ, 6. Listi javljajo iz Adane: Po zadnjih vesteh o vojaških operacijah je bilo mesto Eski Šeir zavzeto v torek, dne 29. avgusta, mesto Ušiak pa 1. septembra. Turki so od 25. avgusta dalje zavzeli skoraj polovico Male Azije, ki je bila zasedena po Grkih, in zdi se, da bo Grkom nemogoče vzpostaviti fronto in se upreti turški vojski. Dva grška armadna zbora, ki sta se nahajala pri Afium Karahisarju in Eški Šejru, sta bila razpršena. Armadnemu zboru, ki je stal pri Afium Karahisarju, je bil prestrižen umik že takoj po prvem dnevu zasedbe. Njegovi deli so bili popolnoma razpršeni. Po porazu pri Dumlu Pinarju se ostanki tega zbora umikajo proti Ala Šejru. Grška vojska pri Eški Šejru je bila odrezana in uničena pod hribovi Dumanig. Grčija ima danes v Mali Aziji samo ostanke svoje vojske, ki so brez vsake pomoči in brez vsake zveze. Po zadnjih vesteh so Turki obkolili mnogo grških oddelkov in jih pomorili.

Sploh je grška vojska v Mali Aziji popolnoma poražena. Le tupatam se kak oddelek upira napadajočim Turkom, toda na splošno je grška vojska izgubila vsako voljo za nadalnji boj. V primorska mesta prihajajo vedno nove množice beguncev, bežečih pred Turki, in polni vozovi grških ranjencev. Škof v Smirni je prosil poveljnika angleškega brodovja na Sredozemskem morju, naj vzame mesto v zaščito pred Turki. Vsi konzuli so se obrnili na svoje države, proseč ukrepov za zaščito njihovih državljanov. Angleško, francosko in italijansko brodovje je že prispelo pred Smirno. Pričakuje se tudi prihod ameriških ladij. Ljudstvo je vse zbegano in prosi pomoči.

Medtem Turki neprenehoma prodirajo in zdi se, da nikakor ne nameravajo sprejeti predloge za sklenitev premirja, dokler ne dosežejo ciljev, ki so si jih nadeli.

Angleška, francoska in italijanska vlada so medtem sporočile svojim poverjenikom v Carigradu, naj posredujejo, da se prepreči nadalnje prelivanje krvi.

V posameznih primorskih mestih v Mali Aziji je prišlo do velikih izgredov. Bivši turški župan v Smirni in 6 turških veljakov so bili aretirani in odvedeni v Atene. Obtoženi so, da so organizirali vstajo in klanje. Bili so baje v stiku s Kemailovo vojsko, ki jim je pošiljala orožje.

Angleška vlada za premirje med Grki in Turki

PARIZ, 6. Francoska vlada je danes prejela noto angleške vlade potom angleškega odposlanstva v Parizu, ki pravi, da se morajo napraviti potrebni koraki, da se doseže premirje med Grki in Turki. — Odgovor francoske vlade je bil že nocoj poslan na «Foreing office». Listi pravijo, da čeravno se ne pripisuje na Quai d'Orsay-u posebna važnost vsebini današnjih not, se vendar lahko pričakuje sporazum med obema državama t. j. Grško in Turčijo, ker zunanji minister smatra za nujno in potrebno, da se odgovori na vprašanje angleškega kabineta.

Angleške in francoske ladje pred Smirno

PARIZ, 6. Angleška vlada je dala na znanje francoski vladi, da se poda admiral, poveljnik angleške mornarice v Orientu v Smirno na krovu križarke «Iron Duke», kateri že sledi vojna ladja «King George». Francoska vlada je od svoje strani dala na znanje kabinetu v Londonu, da se je admiral Dumesnil, ki se nahaja na krovu ladje «Ernest Renan» v Smirni, moral že danes srečati z ladjo «Edgart Quinet», kakor tudi z dvema torpedorušilcema in eno transportno ladjo. Admiral Dumesnil je dobil potrebna navodila, da varuje francosko kolonijo in da se sporazume z angleškim in italijanskim poveljnikom.

Zborovanje Društva narodov

ŽENEVA, 6. Društvo narodov je začelo pred par dnevi zopet zborovati. Po splošni razpravi o vprašanju razorožitve in pobijanju nalezljivih bolezni se je včeraj začela razprava o delovanju sveta in tajništva in o ukrepih za izvršitev sklepov Društva narodov. Kot prvi je govoril albanski delegat Frascheri, ki je izrazil hvaležnost albanskega naroda za delo, ki ga je izvršilo Društvo narodov v Albaniji. Govornik je poudarjal, da so bile težkoče, ki so prihajale s severa in zapada poravnane z zadoščenjem obeh strank, da pa sedaj prihaja na vrsto jug. On je prepričan, da bosta treznost in previdnost prepričali grško vlado o potrebi obstoja svobodne in neodvisne Albanije ob njeni strani. Atenska vlada mora čim prej poslati svojega delegata v komisijo za določitev meja.

Prof. Murray, zastopnik Južne Afrike, je poudarjal, da dosedanje metode sveta Društva narodov glede manjšinskega vprašanja niso imele zaželjenih uspehov. Predlagal je zato, naj se vprašanje manjšin predloži v proučevanje posebni komisiji, ki naj bo o tem obširno poročala.

Harris Walton, delegat Južne Amerike je poudarjal, da je časopisje pretiravalo vesti o vstajah v Južni Ameriki. Priporočal je, naj se o tem vprašanju ne razpravlja, preden ne predloži svoje poročilo o tem.

Bivši cesar Viljem se je — zaročil

PARIZ, 6. «Chicago Tribune» javlja iz Londona, da se je bivši cesar Viljem zaročil z neko princezinjo, ki je 15 let mlajša od njega. Ta princezinja je baje Hermina von Reuss, vdova princa Karla Schonsicha, dragonskega častnika pri cesarjevi straži, ki je umrl v vojni. Poroka bo baje oktobra.

DRAGO GERŽELJ:

Pokret primorske omladine

Danes, ko vidimo da se organizirajo vsi stanovi v razne organizacije, strokovne ali kulturne, ko vidimo, da se organizira preprosti delavec, uradnik, dijaki, profesorji, celo umetniki in še neštevilna vrsta drugih, da se organizirajo v posamezne strokovne organizacije, potom katerih se jim bo lažje bojevati skupno za svoje življenske interese, danes, ko je smisel za organizacijo več ali manj globoko prodrla v široke ljudske mase, ni čuda da vidimo, da se skuša tudi mladina medsebojno združiti ali organizirati.

Po čem stremi mladina po svojih društvih in kaj hoče doseči? Enostavno in na kratko podano: Sama hoče voditi, sama odločevati v svojih zadevah, kar ji je v društvih, kjer nahajamo starejše ljudi, več ali manj onemogočeno. Mladina je v svojem samoljubju mogočna, misel, katere se oprime, drži tako krepko, tako krčevito in v tem postane samozavestna ter strmi po svoji moči. Mladina, združena v mladinskem društvu je včasih v stanu napraviti več kot marsikatero drugo društvo in to iz enostavnega razloga: mladina, katero vodi eno društvo, katera popolnoma sama odločuje, katera medsebojno debatira, se tako izpopolnjuje in postane zrelejša in lahko z gotovostjo sklepa sama o sebi v raznih položajih. To je naravno, dočim mladina iz društev, katera vodijo starejši ljudje, nima tistih zmožnosti, kakor jih ima mladina, katera je združena v mladinskem društvu, in to radi tega, ker ni zastopana v odboru in ni soudeležena pri delu odbora, a tista, katera je, se ne udeležuje tega dela, ker se iz spoštovanja do starejših oseb, češ oni več znajo in razumejo, ne upa govoriti. In ta neutemeljena bojazen je včasih vzrok raznim nesporazumom in neprilikam ter radi tega jo je treba odpraviti na eden ali drugi način. Mladina, katera se že sedaj udeležuje dela, bo v poznejši dobi, ko postane sposobna in zrela za javno delovanje, že pripravljena in poučena v marsičem, kar se bi morala šele takrat učiti. Nočem, da bi kdo iz mojih izvajanj kaj slabo razumel in si drugače tolmačil, kakor je v resnici. Ta mladinska društva so v prvi vrsti potrebna v mestih in večjih krajih, kjer so tla ugodna; popolnoma napačno in naravnost porazno bi bilo za društva na vaseh, da bi prišel kdo in hotel ustanoviti v vasi še mladinsko društvo. Misliti si moramo, kako bi učinkovalo, da se ustanovi v vasi, kjer obstoja društvo še izpred vojne dobe že nad 20 do 30 let, zraven njega še mladinsko društvo. Prvo bi razpalo, drugo pa, če bi ga ne zadela ista usoda, slabo delovalo in konec bi bil ta, da bi bila dotična vas brez vsakega društva. Ustanavljati mladinska društva po vaseh, kjer so že druga društva, je torej naravnost razdiralno in nesmiselno. Gledati pa bi bilo na to, da se čim več upošteva mladina in se ji da možnost udeleževati se skupnega dela s tem, da se ji izročijo razna mesta v odboru in drugod ter poveri kako delo; videli bomo potem, da bodo naša društva uspešneje delovala in da bodo izginila tudi razna nesporazumljenja in prepiri, kateri so spravili marsikatero društvo v razsulo.

V stanju in položaju, v katerem se sedaj nahajamo vsi brez izjeme, čutimo bolj kot kdaj poprej potrebo za medsebojno zbližanje in spoznanje, ali kratko rečeno za organizacijo. Danes je to za društvo prvi in glavni predpogoj, ako hoče uspešno delati in živeti. Pomisliti moramo, da smo navezani sami nase, mnogo, premnogo naših inteligentov je zapustilo našo zemljo in se izselilo kot ptice v boljše kraje. Prepuščeni smo samim sebi. Pojdite na deželo in vprašajte ljudi, čemu spi njih društvo. Kaj vam bodo odgovorili? Nimamo pevovodje, nimamo koga, ki bi spravil zopet skupaj, nimamo nikogar, kateri bi se za nas zanimal. To vam porečejo v vsakem kraju, kjer spi društvo. Žalostno dejstvo. To smo izpoznali in izpreviděli šele v zadnjem času, dočim so nas drugi, kateri so bili spretnejši, prehiteli in tako smo jako mnogo izgubili. Zatorej glavno delo mladine, katera se udeležuje prosvetnega dela med našim narodom, ne sme biti samo ta, da se društvo, katero spi, ovrže in ustanovi novo, mladinsko, kakor se je to že v več krajih pripetilo, ampak njena naloga naj bo, da dotično društvo oživi in ga spet spravi na noge. Naše geslo naj bo: Držimo dobro, kar ga imamo! Mladina naj stoji vedno tesno ob strani ljudstvu, naj mu svetuje, naj mu pomaga, da si tako pridobi njegovo zaupanje.

Organizacija naših društev je prepotrebna. Dandanes slišimo govoriti le o pevskih in bralnih društvih, o čitalnicah in tako dalje. Toda samo pevska in bralna društva, katera gojijo največ petje, našemu ljudstvu ne zadostujejo več. Naše ljudstvo hoče več: ono hoče knjig, hoče gledliških iger, hoče imeti predavanja. In kako naj eno društvo nudi svojim članom vse to, če pomislimo, da imamo v eni vasi komaj par inteligentov in še ti se vsi ne zanimajo za naša društva? Vse te neprilike pa bi se potom edinstvene organizacije vseh društev odpravile, ker bi močna organizacija, katera bi lahko razpolagala z dobrimi močmi, pomagala in dala dotičnim društvom, kar potrebujejo in kar bi si društvo samo ne moglo preskrbeti. O taki organizaciji se sedaj mnogo govori in piše. V koliko bo pri nas uspela in kako, to pokaže bližnja bodočnost. Pojdimo dalje in preidimo na mladinsko gibanje v Primorju po vojni in na njegove uspehe.

O mladinskem gibanju v Primorju sploh ne moremo govoriti, ker ga do sedaj v resnici nismo imeli. Takoj po vojni, ko je vladalo po naši deželi mrtvilo in je vse vprek spalo in spalo, je spala tudi naša mladina. Šele v zadnjem času se poizkuša priti do mladinske organizacije, do enotnega združenja. Toda dosedanji taki poizkusi so bili tako malenkostni, tako majhni, da jih upravičeno ne moremo imenovati mladinsko gibanje. Slišalo se je govoriti mladino med zidovi sob, med štirimi stenami, kjer se je navduševala za visoke cilje in nedosegljive ideale. Naše ljudstvo po deželi pa je zaman čakalo, zaman klicalo po duševni hrani; ni je bilo. Vse skupaj navsezadnje napravi vtis nečesa otročjega, dočim bi bilo treba delati na vse drugačni podlagi, vse bolj realistično. Med ljudstvo, po celi deželi, da nas vidi, da nas spozna, da mu povemo iz oči v oči, da smo ž njim, da čutimo ž njim, da delamo zanj in da hočemo žrtvovati zanj vse, kar je v naši moči, da mu povemo, da bomo srečni tudi mi le takrat, ko bo srečno tudi ono. In takrat se lahko z zadoščenjem in s ponosnim pogledom ozremo na sadove svojega dela in pokažemo nase: Glejte, to je delo primorske mladine! To bodi prva naloga jugoslovenske mladine v Primorju.

Rojaki! Ne zabite na Solsko društvo!

Industrija v Jugoslaviji

«New York Times» je nedavno objavil obširen članek o jugoslovenski industriji, ki ga priobčujemo v naslednjem dobesedno:

«Po površini povprečno enaka državi Pennsylvania, po prebivalstvu številnejša od države New York, vzbuja nova država Jugoslavija — bivša kraljevina Srbija, Črna gora ter nekaj delov starega avstro-ogrskega cesarstva — zanimanje mednarodnih trgovskih in finančnih krogov in sicer radi tega, ker se čezdalje bolj približuje normalnemu ekonomskemu stanju. Obdana in obkoljena od znatnega pesimizma mnogih evropskih političnih in gospodarskih voditeljev, koraka Jugoslavija svojo pot naprej, smotreno in optimistično, trdno prepričana, da premaga vse težave, ki se ji od njenega rojstva dalje zoprstavljajo in katere je v občudovanja vredni meri že uspešno obvladala.

Jugoslavija, ki je stoprav v začetku svojega ekonomskega razvoja, je bogata na gozdovih in podzemeljskih zakladih, ki čakajo na kapital in na ženialne duhove, da jih odkrijejo in dvignejo. Na vsak način je treba izrabiti in izpopolniti ogromno bogastvo, ki ga reprezentira njeno poljedelstvo. Dežela proizvaja velike količine žita. Vkljub nepraktičnemu in prepriprostemu načinu poljedelstva in sedanjega njegovega gospodarstva, potrebuje centralna in zapadna Evropa jugoslovensko zemljo in njene pridelke. Saj je tudi v prošlosti kupovala na tem tržišču žito in živino. Industrijski razvitek se največ opaža pri podjetjih, ki se bavijo s poljedelskimi proizvodi. Država uvaža mnogo tkanin, strojev, premoga, žvepla, železniških potrebščin, bakra in drugega manufakturnega blaga. Vendar hitro rastoči izvoz v prošlem letu 1921, izvoz l. 1920 se je več nego podvojil, kaže, da je pričela stabilizacija in da se počasi izravnava nepovoljna trgovska bilanca prošlih let.

Ker so bile železnice ob ustanovitvi nove države v zelo slabem stanju in ker železniško omrežje ni bilo razpredeno v smeri, kjer naj bi imela nova država največjo korist, deluje jugoslovenska vlada z vsemi močmi na to, da spopolni svoj železniški sistem. Železniške zgradbe ameriškega sindikata in domačih gradbenih podjetij spojijo Belgrad z jadranskima lukama Kotorom in Splitom in zvežejo še druga važna središča. Velevažni projekt ima obseči preko 1300 milj železniške proge in se namerava izvršiti v šestih letih. Razen velike množine prometnega materiala, ki ga država dobiva iz Nemške po reparacijski komisiji je naročila in tudi dobiva še mnogo drugega materiala na lokomotivah in železniških vagonih.

Celih 85% od 13,000.000 prebivalcev Jugoslavije se bavi s farmerstvom (poljedelstvom), živinorejo in sadjerejo na 20 tisoč 470 ha obdelane zemlje. Več nego 7,000.000 ha zemlje v južni Srbiji je še povsem neobdelanih, kamor vlada naseljuje Slovence, ki se preselijo iz Italije.

Jugoslovenska produkcija žita sicer ne dohaja ruske, pa je zelo visoka. V produkciji koruze je Jugoslavija prva v Evropi in druga na svetu, glede pšenice je na petem mestu v Evropi in na osmem mestu celega sveta, za rž je deveta v Evropi in deseta na svetu. Za ječmen je šesta v Evropi in sedma na svetu, za oves peta v Evropi in sedma na svetu, za lan četrta v Evropi in osma na svetu. Glede krompirja stoji Jugoslavija na sedmem mestu v Evropi in na devetem na svetu.

Za pospeševanje napredka v poljedelstvu vzdržuje vlada posebne vladne oddelke in tudi privatne zadruge spopolnjujejo to delo. Vseučilišča v Belgradu in Zagrebu imajo poljedelske fakultete. Razen tega so v Jugoslaviji trije veliki poljedelski kolegiji in deset višjih poljedelskih šol.

Jugoslovenska produkcija sliv je največja na svetu. Letni produkt znaša 500.000 ton. Živinoreja je dobro razvita in predstavlja važen gospodarski faktor, ki vrlo napreduje. Zadnji popis živine obsega 1,500.000 konjev, 5,496.000 goveje živine, 4,849.000 svinj, 9,771.000 ovac in 2 miljona in pol koz.

Glasom poročila polkovnika W. G. Atwooda, vojaškega atašeja pri poslaništvu Zedinjenih držav v Belgradu, ima Jugoslavija velike mineralne zaklade. V Varešu v Bosni se je našla izvrstna železna ruda. Avstrija je za časa vojne iz tega rudnika dvignila in vporabila 900.000 ton železa za Skodove puške. Tudi Srbija poseduje bogate železne rudnike. Toda vsled še premalo razvite industrije in radi pomanjkanja prevoznih sredstev se vsa ta bogastva niso mogla v zadostni meri izčrpati.

Eden največjih rudnikov za baker in zlato v Evropi se nahaja v Boru v Srbiji, ki ga črpa neki francoski sindikat. Dalje so se našli bakreni in zlati rudniki visoke kvalitete v južni Srbiji. Pa tudi ti rudniki niso razviti. Rudokopi cinka v Sloveniji in nova odkritja te rude v Srbiji se razvijajo precej dobro.

Velike zaloge premoga se nahajajo v Sloveniji, Srbiji, Bosni, Črni gori in Dalmaciji. Največ proizvajajo premogokopi v Sloveniji in v Bosni in to največ za državne potrebe. Rudokopi žvepla se niso še našli.

Mlini za moko v Jugoslaviji imajo kapaciteto od dnevnih 6000 do 7000 ton in je tretjina določena za izvoz. Normalna produkcija sladkorja se računa na okroglo 60.000 ton. Jugoslavija zavzema tretje mesto v Evropi za produkcijo svile, nekoliko tvornic proizvaja od 200 - 250 ton surove svile.

Kemikalna produkcija obsega značilne proizvode. Glavni med njimi so tanin 65.000 ton na leto, klor 24.000 ton, umetna gnojila, kalcijev karbonat, metilni alkohol, jesihova kislina in dr. Industrija kož je znatne krajevne važnosti in izdeluje letno nad 2,000.000 kož.

Približno ena tretjina jugoslovenske države je poraščena z gozdom. Več tisoč žag proizvaja okoli 1,000.000 kub. metrov lesa na leto. V državi se izdelujejo tudi pohištvo, vagoni in sodi. Hrastovina iz Slavonije je izvrstna in se uporablja po vsej Evropi.

Jugoslovenske reke imajo 3,507.790 konjskih sil. S pravilno ureditvijo in zgradbo reservoarjev se more celokupna vodna sila zvišati na 7,000.000 konjskih sil. Obenem pa bi se voda uporabljala tudi za zalivanje polja. Pripravlja se več projektov za izkoriščanje vodnih sil. Vlada snuje tudi izkopavanje nekaterih kanalov za razširjenje parobrodarskih vezi z raznimi točkami, parobrodarstvo po rekah se razvija v največji meri.

Jugoslovenski delavec je štedljiv, marljiv, trezen, inteligenten in konservativen glede obstoječih postavnih predpisov. Mnogo poljedelcev prihaja po žetvi v mesta na delo, mnogo jih dela tudi na železniških progah in drugih zgradbah. Vlada ureja delovni čas, plače, industrijske razmere, varnostne odredbe in zavarovalno vprašanje.»

Dnevne vesti

Odgovor g. Urbanaz-u. Pod naslovom «Sokol, ki sanja o Jadranu» smo v naši številki z dne 31. avgusta t. l. pokazali čitateljem, kako dopisnik «Popola di Trieste» g. U. U. (Umberto Urbanaz) v svojem poročilu o sokolskih slavnostih v Ljubljani namenoma zavija dejstva tako, kakor ve, da bodo vročekrvnim čitateljem omenjenega lista prav. Povedali smo mu, da je njegovo namigavanje na nastop posl. Wilfana zlobno in da so besede o sokolu, ki sanja o Jadranu, vsebovane v par verzih neke pesmi in ne, kakor bi g. U. U. hotel pokazati svojim čitateljem, v programatičnih člankih ali oficielnih govorih. Povedali smo g. U. U., da je on moral čitati in slišati in videti, da je naloga Sokolstva popolnoma drugačna kakor sanjati o Jadranu, in da se Sokolstvo te svoje naloge zaveda.

G. Urbanaz nam na to odgovarja v «Popolu» z dne 5. t. m. Daja nam pri tem lepi naslov «pisači» (scribi), katerega mu radi prepuščamo v lastno vporabo na podlagi že napadanega članka in na podlagi njegovega sedanjega odgovora. Zakaj le «pisač» zamore uporabljati priliko, ko odgovarja eni osebi, da pri tem napada drugo, ki ni v nobeni zvezi s sporom in s katero ima le on kak poseben račun. G. Urbanaz namreč piše v začetku svojega odgovora: «Govoriva jasno, g. posl. Lavrenčič, zakaj, dokler ne dokažete nasprotno, imam vso pravico, da smatram Vas kot duševnega očeta vsega, kar piše «Edinost» ... Ne vemo, če bo g. posl. Lavrenčič na to odgovoril. Na vsak način, naj povemo g. Urbanaz-u, da g. posl. Lavrenčič ni v nikaki zvezi s člankom za katerega gre, da mu pokažemo, da mu je pero preostro zaškripalo, ko je napisal gornji stavek, kakor mu je na vsak način napačno zaškripalo, ko je vzel dva verza nekega pesnika za prigodnice kot vodilni program velike slavnosti povodom katere so pisali najuglednejši jugoslovenski in češki in drugi listi obširne uvodnike, so nastopili odlični Jugosloveni in Čehi kot govorniki in je sam kralj Aleksander izdal poseben manifest.

G. Urbanaz zavrača naše trditve, v kolikor se tičejo njegove osebe. Kot časnikar ve g. Urbanaz dobro, da uredništvo kakega lista ni sodni dvor, ki ima čas in pravico klicati in zasliševati priče, zahtevati dokazilne listine itd. Na vsak način naj ve g. Urbanaz, da so nam od različnih strani prihajale informacije o njem, katerim se konečno nismo mogli ubraniti. Smo na vse zadnje glasniki javnega mnenja in javno mnenje se je potom nas obrnilo proti onemu ki ga je s svojim pisanjem izzval. Sedaj imamo izjave g. Urbanaz-a, ki je gotovo najbolj merodajen, da podaja izjave o svoji osebi. Nam je to prav, zakaj ničesar bolj ne sovražimo nego osebnosti. Videli bomo, kaj porečejo k temu naši informatorji.

Nam je bila oseba pisca popolnoma postranska stvar, reagirati smo morali proti načinu, kako je poročal deloma o dogodkih, ki so bili vse drugačni nego jih je on videl oziroma hotel videti. Zato naj nam g. Urbanaz dovoli, da reagiramo tudi še na mal stavek v njegovem odgovoru. Piše namreč: «To, kar vi radi imenujete italijansko dvoličnost (doppiezza italiana) je naša prirojena latinska plemenitost (gentilezza latina), katere ne odrekamo tudi svojim včerajšnjim sovražnikom.» Kakor v začetku v g. posl. Lavrenčiča tako se je tudi tu g. Urbanaz zaletel nekoliko v stran. O italijanski dvojnosti sploh govorili nismo, ne v članku, za katerega gre, ne sploh kedaj. Govorili smo le o dvojnem licu gosp. Urbanaz-a, a g. Urbanaz še ni — Italija ali italijanski narod! Ali ni to mogoče zopet malo podtikanje kakor je g. Urbanaz zagrešil že marsikatero, zadnjih par ravno v svojem odgovoru? Jemljemo njegovo latinsko plemenitost na znanje in pričakujemo od njega v bodoče temu primerne članke in — odgovore.

Mestni očetje so se odločili za varčevanje. Tako se da sklepati po predlogu, ki ga je izdelalo za tržaški občinski svet finančna komisija in po katerem bi se stroški znižali za 8,875.000 lir. Ta svota bi bila razdeljena na sledeče postavke: stroški za vzdrževanje javnih poslopij bi se znižali od 450.000 na 250.000 lir, 150 tisoč lir bi se prihranilo od plač za mestno policijo, 100.000 na premogu in drvih za bolnišnico, 251.000 na stroških za popravljanje občinskih zgradb, 151.000 pri stroških za nakupovanje vozil za javno snaženje, 98.000 pri nakupu pump za ognjegasce, 200.000 pri tlakovanju ulic, 430.000 pri posipanju cest, 165.000 pri gradbi novega vodovoda, 100.000 pri delu za popravo muzeja Revoltella, 525.000 na stroških za paviljon za fizično terapijo, 6,000.000 pri odplačevanju tekočih dolgov. To bi bil vsekako precejšen uspeh pri prizadevanju za vzpostavo ravnoteže v občinskem proračunu. Kljub temu pa je primanjkljaj še ogromen in naši mestni očetje bodo morali še dolgo beliti glavo, preden se jim ga posreči odpraviti, ako se jim sploh posreči. Dohodki znašajo namreč 70 miljonov lir, stroški pa nad 91 miljonov.

K poročilu tolminskega okrajnega šolskega sveta. Včeraj smo objavili poročilo tolminskega okrajnega šolskega sveta o stanju šolstva v tolminskem političnem okraju. To poročilo smo radi objavili in priporočamo se tudi drugim šolskim svetom, da nam pošljejo podobna poročila, ki jih bomo seveda tudi z veseljem objavili. Mislimo, da bi bil to najenostavnejši način, da se da naši široki javnosti ves potrebni statistični material o našem šolstvu, o katerem bi si na podlagi tako zbranih podatkov lahko vsakdo ustvaril točen pregled. Kar pa se tiče omenjenega poročila tolminskega šolskega sveta, sta nam posebno padli v oči dve stvari, na katere se nam zdi potrebno opozoriti našo javnost. V prvi vrsti naznanilo, da se prihodnje šolsko leto ne bo moglo več odpreti kakih 10 šol, ker so bili učitelji deloma premeščeni deloma bodo morali k vojakom. Torej zapiranje naših šol radi pomankanja učiteljev! Vlada se krčevito drži tega izgovora in zavrača z njim vse naše proteste. In s tem izgovorom se bo zaprlo tudi kakih 10 šol na Tolminskem. Vprašamo pa tolminskega civilnega komisarja kot predsednika okrajnega šolskega sveta — in to je druga značilna stvar v tem poročilu — kako se da upravičiti, da je šolski svet, ki mu on predseduje, kljub pomankanju učnih sil odklonil predlog, naj bi si učiteljem podelila mesečna doklada 100 lir, dasi je bil tak predlog sprejet od vseh drugih okrajnih šolskih svetov, kakor priznava poročilo samo? Mari se bo prišlo v okom pomanjkanju učiteljev s tem, da se bodo zapostavljati v gmotnem oziru za svojimi tovariši po drugih okrajih? Ali ni to prej «šolska politika», ki ji je namen šolsko mizerijo le večati, mesto da bi se jo skušalo z vsemi mogočimi sredstvi blažiti in pobijati? Ta sklep je s pomankanjem učnih moči v tako kričečem nasprotju, da je neobhodno potrebno, da se čim prej popravi.

Nova industrija v Trstu? Že par tednov se govori v tržaških industrijskih krogih o novem industrijskem podjetju, ki bi znatno obogatilo tržaško industrijsko proizvodnjo. Podjetje bi se imenovalo «Italijansko avtomobilsko društvo Ford» in bi bila nekaka podružnica ameriškega podjetja Ford, ki izdeluje avtomobile in jih v veliki množini izvaža na Balkan, v Turčijo, Rusijo in tudi v Indijo. Tržaška podružnica bi imela nalogo, da zalaga omenjene kraje z gotovimi avtomobili, ki bi se dovrševali v njenih tukajšnjih delavnicah, medtem ko bi se motorji dovažali iz New Yorka. Ta nova tvornica bi se zgradila v novi prosti luki. V ta namen pa bi bilo potrebno, da se obseg proste luke raztegne tudi na staro Lloydovo ladjedelnico, to se pravi, da bi se moral pas svobodnega osemlja podaljšati za par sto metrov. To je baje predpogoj za otvoritev nove tvornice v našem mestu in vladi je bila že predložena tozadevna prošnja, na katero se čaka rešitev. Sliši se pa, da se vlada obotavlja in da ji ta nova tvornica v Trstu ni po godi, in to pod pritiskom fabrikantov avtomobilov iz drugih pokrajin Italije, ki jih je strah konkurence novega podjetja. To cincanje vlade je vzbudilo v vseh tukajšnjih krogih precejšnje ogorčenje, ki je tem bolj upravičeno, ker mora biti vsakomur jasno, da bi imelo novo podjetje velik pomen za obnovitev tržaške industrijske proizvodnje. Že takoj v začetku bi našlo pri novem podjetju delo več sto delavcev, a pozneje bi jih lahko sprejelo na tisoče, posebno kovinarjev. Obotavljanje vlade je vsled tega in sprižo sedanje brezposelnosti naravnost nerazumljivo. Upravičeno lahko vprašamo, v čegavem imenu je govoril pred kratkim sen. Salata, ko je ob času svojega nedavnega obiska v Trstu izjavil, da je bodočnost Trsta pravzaprav v industriji. Kot zastopnik vlade ni mogel nastopiti drugače kot tolmač njenih želj in njenih načrtov. Sedaj pa se ista vlada, v katere imenu je sen. Salata prerokoval Trstu sijajno industrijsko bodočnost, upira otvoritvi novega važnega industrijskega podjetja, ki bi gotovo postalo važno središče novega ustvarjanja in stalen izvor zaslužka za tisoče naših brezposelnih. Res, čudna so pota rimske vlade...

Vzorčni semenj. (Predpisi za posetnike). Po tukajšnjih listih posnemljemo v vednost našim čitateljem sledeča navodila za posetnike vzorčnega semnja, ki jih je izdalo predsedstvo: «Semenj je odprt za občinstvo nepretrgoma od 9. do 21.30. Kdor hoče biti puščen v notranjost semnja, mora kupiti eno srečko velike loterije vzorčnega semnja z datumom istega dne. Srečke se kupujejo pri vhodu v ulici Guido Reni. Potrjena je veljavnost posebnih izkaznic za tiste, ki so pri semnju posebno zainteresirani, in sicer rožičasta izkaznica s tekočo številko za razstavljalce, modra izkaznica za posetnike tudi s tekočo številko in zeleno izkaznico. Te izkaznice dajajo pravico do prostega vstopa skozi ves dan. Rožačasta izkaznica brez številke daje pravico do prostega pristopa samo k dopoldanskemu sklepanju kupčij (od 9. do 15.) Borzne izkaznice, ki so treh vrst, dajajo pravico do prostega vstopa od 9. do 15. Bela izkaznica za svobodni prehod velja za tiste, ki imajo v notranjosti semnja svoje stalno bivališče. V velikem sredujem paviljonu semnja v kavarni Cozzi in Trevani bo svirala vsak večer po izbranem sporedu godba «Giuseppe Verdi». Med koncertom bo odprt semenjski bar pod vodstvom tvrdke Ghisalberti. Vsi paviljoni — tudi paviljon kolonij — so odprti posetnikom do 21. ure. Paviljon državnih železnic pa je odprt za posetnike od 9. do 13. ure in od 15. do 20.30. V paviljonih kolonij in grafičnih umetnosti (knjižni oddelek) se lahko tudi kupuje. V knjižno-založniškem oddelku so na novo razstavili svoje proizvode tvrdka Bemporad, tiskarna Caprin, Lloydova tiskarna in «Editoriale Libraria» v Trstu. Prihodnjo soboto priredi goriški deželni odbor v paviljonu goriške dežele sprejem v čast časnikarjem. Udeležijo se ga oblastva in vodstvo semnja. Od 9. do 11. bo torej ta paviljon zaprt za posetnike. V goriškem paviljonu je na prodaj za 30.000 lir, ki so namenjene za spomenik padlim Goričanom, spominska knjiga o bitki pri Gorici. Knjigo so sestavili povodom šeste obletnice «Santa Gorizie» Viktor Graziani, Egon Cante in Ludovik Kürner.»

Iz Lonjerja. Kljub neugodnemu vremenu se je preteklo nedeljo zbralo na veseličnem prostoru pevskega društva «Zastava» v Lonjerju precej naroda. Prišla so tudi razna pevska društva iz Trsta in okolice k nam v posete. Veselica se je vršila na prostem, vsled česar je bil pravi razvoj slavnosti oviran po rosi, ki je padala v presledkih skoro ves čas prireditve. Ni mi namen kritizirati prireditve in prirediteljev. Omeniti moram samo to, da je ta dan naš narod ponovno pokazal, da se zaveda, da je njegov obstoj odvisen od njega samega. Kljub dežju, je čakalo ljudstvo z dežniki v roki konca veselice. To potrpežljivost je naš narodni poslanec gosp. dr. Wilfan v svojem govoru — burno pozdravljen — omenil kot vrlino našega naroda, ker s tem kaže naše ljudstvo, kako visoko ceni svojo narodno pesem in kako se zaveda potrebe po samopomoči, da kljub takemu slabemu vremenu vstraja na prostoru in se veseli.

Naš Lonjer je ponosen, da je mogel enkrat pozdraviti toliko našega naroda in znjim tudi našega narod. prvoboritelja v svoji sredi, le žal, da se ni moglo vse tako izvršiti, kakor je bila želja Lonjercev. Toda ta, kljub neugodnemu vremenu povoljni poset nas utrja v veri, da ni še vse izgubljeno za nas, da bo naš narod tudi pri nas v tržaški okolici zopet vstal in da bomo imeli mi Lonjerci zopet priliko bolje in udobnejše pozdraviti svoje brate in sestre, ki bodo prišli med nas, se navduševat in naslajat z našo narodno pesmijo.

Vsem Vam, bratje in sestre, ki ste nas posetili in ki ste na katerikoli način pripomogli, da je naša prireditev povoljno uspela, bodi izrečena tem potom v imenu vseh z nami čutečih Lonjercev srčna hvala in na svidenje prihodnje leto. — Zdravo.

Pevsko društvo «Zastava» iz Lonjerja se zahvaljuje vsem, ki so na katerikoli način pripomogli, da je društvena prireditev, kljub neugodnemu vremenu dobro izpadla. Zahvaljujemo se tem potom našemu narodnemu poslancu gosp dr. Wilfanu za poset in držani govor, zastopniku «akad. fer. društva Balkan», bratskim društvom «Slavec» iz Ricmanj, «Slava» od Sv. M. Magd. sp., «Kolo» iz Trsta in svetivanskemu pevskemu zboru za sodelovanje, vsem cenjenim darovalcem za srečolov ter vsem onim ki so aktivno sodelovali — Čisti dobiček prireditve znaša L 650.—, ki je določen «Dijaški Matici» Dobiček bi bil gotovo večji, da ni, sicer težko pričakovani dež onemogočil boljši poset in razvoj veselice. — Odbor pevskega društva «Zastava» in domače dij. ?vo.

Urnik za obiske na pokopališču. Županstvo tržaške občine javlja, da bo v dobi od 1. septembra do 30. oktobra odprto občinsko pokopališče pri Sv Ani od 8. do 17½.

Društvena vesti

Srednješolska organizacija. Danes ob 17.30 sestanek v navadnih prostorih.

MDP Magdalena. Danes ob 20.30 odborova seja.

Tržaška sokolska župa. Zvezni zlet, določen za 10. septembra v Pevačini, se ne vrši iz vzrokov, ki so bili že javljeni okrožjem.

«Šolsko društvo pri Sv. Jakobu ima danes zvečer sejo.

Šentjakobski Sokol ima danes zvečer ob 8½ redno odborovo sejo, v navadnih prostorih. Ker so na dnevnem redu zelo važne točke, prosim, brate in sestre odbornike, da se seje gotovo in točno udeleže. Zdravo. Tajnik.

«Zavarovalnica goveje živine» na Opčinah, naznanja da se je tombola, ki se je imela vršiti 3. septembra t. l., morala vsled neugodnega vremena prenesti na nedeljo 10. septembra t. leta ob isti uri.

Pevsko društvo «Ilirija». Danes zvečer in jutri v petek se vrše točno ob 20. uri pevske vaje za mešani zbor. Odbor.

Vodstvo knjižnice magdalenske «Omladine». Danes točno ob 8. uri seja. Radi važnega dnevnega reda so naprošeni vsi, da se je gotovo udeleže. Vodja.

Iz tržaškega življenja

Dejanje božjastnika: vrgel je sedemletno deklico raz okno prvega nadstropja. V prvem nadstropju hiše št. 5 v ulici Scipio Slataper se nahaja ambulanca okrajne bolniške blagajne.

Med bolniki, ki so čakali včeraj zjutraj okoli desete ure v sprejemni sobi te ambulance na zdravniško preiskavo, se je nahajal tudi božjastnik Ivan Vidolich, star 36 let, stanujoč v ulici Amerigo Vespuci št. 43. Nesrečnež je hodil delj časa po sprejemni sobi gor in dol ter se jezil sam nad seboj; končno je pa obstal pred sedemletno Frančiško Sparagno, stanujočo v ulici Sette fontane št 18, in jo začel debelo gledati. Deklica se je tega prestrašila in je začela jokati na glas. V tem hipu jo je pa božjastnik, v nervozni krizi pograbil za roke, jo povlekel k sebi in jo vzel v naročje. Nato se je približal k oknu in vrgel nesrečno deklico z vso silo na dvorišče.

Kmalu se je zgrudil božjastnik na tla, začel tuliti in brcati. Med bolniki je nastala velika panika: eni so se prestrašeni razkropili na vse strani; drugi so šli na dvorišče k deklici; tretji so mirili božjastnika.

Nesrečna deklica si je razbila pri padcu črepinjo. Njo in božjastnika so odpeljali v mestno bolnišnico. Prvo so sprejeli v deveti oddelek; drugega pa v opazovalnico.

Stoletni berač. Neki mestni stražnik, ki je patruliral včeraj zjutraj po ulici Roma, je videl ondot simpatičnega starčka, ki je bil zavit v kožuh in prosil milodare. Stražnik se mu je približal in ga vprašal, naj mu pokaže dovoljenje za beračenje. Nagovorjeni se je nasmehnil; nato je pa odgovoril, da ga nima. Radi tega ga je odpeljal stražnik na policijo.

— Kako se imenujete? — ga je vprašal službujoči komisar.

— Anton Perosa.

— Kje ste bili rojeni?

— V Marezigah pri Kopru.

— Koliko ste stari?

— Sto let, štiri mesece in dvajset dni.

Nato je začel praviti stoletni mož, da je imel edinega sina, in še ta mu je umrl v svetovni vojni. Zapustil je ženo in deset sinov. Najstarejši šteje sedaj 16 let. Njemu, stoletnemu možu se smilijo vnuki, zato hodi za njih po svetu beračit.

Na policiji so nabrali za njega par lir, nato so ga prijazno odslovili.

Slaba kupčija. Pred snočnjim ob pozni uri je stal v ulici Largo Santorio Santorio slabooblečen možakar, ki je vsakega mimoidočega ustavil, mu pokazal dva para hlač in eno črno jopo ter ga vprašal, če hoče kupiti vse skupaj za par lir. Skrivnostni prodajalec je bil skozi in skozi sumljiv, zato so se ga pa tudi mimoidoči s par besedami odkrižali.

Šele po dolgem brezuspešnem ponujanju je naletel na človeka, ki bi bil kupil hlače in jopo za nizko ceno. Toda ravno, ko se je pogajal z njim, je posegel vmes radovedni mestni stražnik, ki je vprašal prodajalca, če sme zvedeti, kje je dobil blago. Prizadeti je ves preplašen odgovoril, da je kupil hlače in jopo od nekega «neznanca» za samih 50 vinarjev. Zadeva se je zdela stražniku sumljiva, zato mu je velel, naj pride z njim na policijo, da se bo tam natančno ugotovilo, kako stoji pravzaprav vsa stvar. Na policiji je pa mož popolnoma drugače izpovedal: hlače in jopo je kupil od «neznanca» za 50 lir in ne za 50 vinarjev, kakor je bil «pomotoma» rekel stražniku.

Za vsak slučaj sedi mož sedaj v zaporu. Imenuje se: Ivan Lippizzer, star 42 let, stanujoč v ljudskem prenočišču v ulici Pondares.

Ranjena ženska. Včeraj po noči okoli ene ure sta pripeljala dva kraljeva stražnika v mestno bolnišnico elegantno oblečeno žensko, ki je bila ranjena na glavi. Stražnika sta pravila, da sta našla žensko v ulici Riborgo. Ranjenka, ki se imenuje Pasqua Benussi, stara 27 let, iz Pule, je izjavila, da jo je ranil neki mladenič. Njegovega imena ni hotela na noben način povedati.

Hišna preiskava. Včeraj zjutraj so izvršili policijsti preiskavo v stanovanju vdove Marije Silvestri v ulici Rigutti št. 35. Zaplenili so več peč blaga tatinskega izvora. Ženska in njen podnajemnik Josip Marscialle sta bila naznanjena sodnemu oblastvu.

Vljudni žepar. Petinšestdesetletni Sebastjan Scalia, stanujoč v ulici della Ginnastica št. 62, je šel pred včerajšnjim zjutraj po ulici Giuseppe Mazzini. Ko je dospel v bližino «Banke Commerciale Triestina, se je zdrsnil na olupku dinje in padel. Tedaj je priskočil k njemu neki mladenič in ga dvignil. Mož se mu je zahvalil za vljudnost in je nato nadaljeval svojo pot. Med potjo je hotel pogledati na uro. Toda ni se malo začudil, ko je ugotovil, da nima ne ure in ne verižice. Brezdvomno mu je bil izmaknil obojno oni vljudni gospodič.

Tatvina v tramvaju. Alojziju Cerabiniju je bilo včeraj ukradeno na tramvaju, ki vozi na progi Rojan-Sette fontane, 237 lir.

Tatovi izpraznili kovčeg. V noči od torka na sredo so odprli neznanci s ponarejenimi ključi klet Marije Leban na Škorklji št. 329. V kleti niso našli drugega nego dva kovčega: eden je bil star in slab; drugi pa čisto nov. V slabem kovčegu se je nahajal kožuh vreden 800 lir. Preložili so ga v novi kovčeg in z njim nemoteno odšli.

Saje. V nekem dimniku v hiši št. 12 v ulici Malcanton so se vnele pred snočnjim saje. Radi tega je bila alarmirana vsa hiša. Prišli so ognjegasci, potolažili prestrašene stanovalce in pogasili goreče saje.

Blaznost. Včeraj okoli poldne so pripeljali v opazovalnico mestne bolnišnice Josipa R., starega 60 let, stanujočega v ulici Giambatista Tiepolo. Zmešala se mu je pamet.

Vesti z Goriškega

Socialni tečaj v Gorici. V drugi polovici tekočega meseca se bo vršil v Gorici socialni tečaj kršč. soc. dijaštva. Pripravljalni odbor je razposlal v ta namen sledeči poziv: «Poziv dijaštvu! Na sestanku 29. t. m. v Gorici smo sklenili, da naj se vrši dne 20. in 21. septembra t. l. v Gorici «Socialni tečaj» kršč. soc. dijaštva. Natančnejši spored objavimo prihodnjič. Javljeni so kot predavatelji prvovrstni poznavatelji socialnih vprašanj. Pripravljalnemu odboru je tudi mogoče nuditi gotovemu številu udeležencev «Soc. tečaja» hrano in stanovanje po znižanih cenah. Javijo naj se torej vsi, ki se mislijo tečaja udeležiti, najkasneje do 15. t. m. na naslov: «Pripravljalni odbor za Soc. tečaj», Rihenberg pri Gorici (bivši hotel Ličen). Obenem naj vsek naznani, ali reflektira na znižano ceno ali na polovico, četrtino itd. Celotna preskrba znaša dnevno 15 L. Apeliramo na poštenje vsakogar, da ne izkorišča dane prilike. Mislimo, da ni potreba povdarjati še posebej važnosti tečaja in pozivati, da stopijo naši fantje vsi brez izjeme pod prapor kršč. socializma.»

Pripr. odbor za «Soc. tečaj»

Iz Šempolaja. (Cvetka na grob vzorni mladenki). V nedeljo 3. septembra smo imeli pri nas cerkveni shod sv. Pelagija, ob enem pa tudi pogreb nepozabne nam mladenke Valerije Kosmina. Kdo izmed domačih in drugih ni poznal te rdečelične blage mladenke — tip prave Kraševke, ki je morala po dalji bolezni zapustiti ta svet, in ravno ko je imela stopiti pred altar. Ravno na shod so Te, draga Valerija, pripeljali iz Trsta med tvoje domače. Komu ni solza zaigrala v očeh, ko je že od daleč videl mrtvaški voz. Na meji mad Nabrežino in Šempolajem so se zbrali mladi, stari, očetje in matere, šolski otroci, na čelu proseška godba, svirajoč pretresujoče žalostinke, pred krsto preč. duhovščina, a za krsto so bratje in setre z očetom in sorodniki ter zaročenec pokojne v eni skupini, strti neizmerne žalosti. Ob strani voza je delalo častni spalir 6 belo oblečenih družic pokojne. Mrtvaškemu vozu pa je sledil dolg sprevod domačinov in drugih, ki so s svojo številno udeležbo dokazali, kako priljubljena je bila pri vseh pokojna Valerija. Ves sprevod je bil krasna žalna manifestacija, kokršne se redko vidijo po deželi, in zlasti glede množice ljudstva, ki je dala na ta način izraza svojemu sočutju za prizadeto družino. Tudi tem potom ji izražamo naše iskreno sožalje. Tebi pa, nepozabna Valerija, kličemo kot zadnji pozdrav: Na svidenje nad zvezdami!

Bovec. («Razvalina življenja» v Bovcu). Rombon, gora smrti! Koliko mladih src, predvsem sinov naše krvi, je tam izkrvavelo. «Rombon», pevsko društvo! — Ne smrt, ne mrtvilo, življenje polje v njem. Kdor je videl bovške razvaline, kdor pozna našo revno bovško grudo, se mora čuditi, da je sploh mogoče pripraviti v Bovcu tak večer, kot smo ga vživali 3. t. m., ko so nam naši igralci podali Finžgarjevo tredejanko «Razvalina življenja». Ni moj namen hvaliti in se zahtvaljevati vsakemu posebej, režišerju gosp. učitelju Klavora, pevovodju gosp. učitelju Komacu, vsem igralcem in pevcem; priznanje gledalcev jim zadostuje. Z moje strani naj rečem le to, da na odru nismo gledali igre, marveč videli smo kos življenja; nismo občudovali igralcev, marveč sočutvovali smo z osebami, ki žive. Mirno trdim to o Lenčki, ki je bila res samo Lenčka, o Urhu, Toni, Sirku in po večini tudi o Martinu. Ferjan in potovalka Mica sta se potrudila nad vse in dala, kar po svoji moči najboljše. Pavze so nam krajšali naši dijaki z igranjem na gosli ob spremljevanju glasovirja. Nad vse so nas iznenadili naši najmlajši Ostanov, Vilharjev in Mlekužev. Za slovo so nam še pevci zapeli tri prav krepke. Sicer pa je škoda zgubljati preveč besed. Kdor želi sam videti in slišati, naj se potrudi 8. t. m. v Bovec, ko nam bodo na splošno željo igro ponovili. I. L.

Iz Sežane. Kakor je znano, je sežanski civilni komisariat s svojim odlokom od dne 27. septembra 1921. uvrstil vse gostilniške obrate sežanskega okraja v II., oziroma III. kategorijo v smislu postave o kolkovanju gostilniških listkov. Torej je bila predpisana raba knjižic na matico in z odrezki in z dvojnim kolkom (di lusso e scambi).

Sežanska krčmarska zadruga je rekurirala proti tej kvalifikaciji, na kar je imenovani komisariat preklical svoj prvotni odlok ter zopet uvrstil vse gostilniške obrate okraja brez izjeme v zadnjo kategorijo, in to z veljavo od dne 1. oktobra t. l. Stopi torej zopet v veljavo stari način kolkovanja gostilniških računskih listkov po 5 stotink, kakor pred 1. oktobra 1921. Krčmarska zadruga opozarja vse svoje člane, da si morajo v izogib občutne kazni najkasneje do konca septembra t. l. izpopolniti svoje zaloge tako kolkovanih računskih listkov do predpisane višine (500 oziroma 2400, oziroma 4000).

Vesti z Notranjskega

Kje je narodna zavest? V Trnovem na Notranjskem ima poštni urad še vedno *nemško*-slovenski poštni pečat. Ali ni to škandal v sedanjih razmerah?

Št. Vid. Bralno društvo «Sloga» v Št. Vidu pri Vipavi se tem potom najiskrenejše zahvaljuje vsem onim, ki so kljub slabemu vremenu pripomogli k razmeroma dobremu uspehu nedeljske prireditve. Posebna zahvala gre v prvi vrsti gg. igralcem in igralkam, gosp. Ščuki za dekoracije, našim pridnim in vztrajnim fantom-rediteljem, požrtvovalni gospe Tavčarjevi za njeno vsestransko naklonjenost in podporo, kakor tudi ostalemu prebivalstvu, ki nam je naklonilo toliko lepih dobitkov.

Fantje in dekleta, možje in žene, strnimo se v eno vrsto in z našim geslom: «V slogi je moč» korakajmo stromno po poti, ki smo si jo začrtali v prid nam in našemu rodu! «Sloga»

Književnost in umetnost

Alojz Gradnik: Pot bolesti. Založba «Jug». Ljubljana. 1922. 90 str. Cena nevezani knjigi 10 Din, v usnje vez. s pesnikovim podpisom 50 Din.

V «Motivih iz Brd» iz svoje prve pesniške zbirke «Padajoče zvezde» je Alojz Gradnik zaključil uvodno pesem «Brda» z značilnimi stihi, za razumevanje njegovega daljnega miselnega razvoja odločnim vprašanjem na rodno mater-zemljo:

«Kaj hočeš, kaj bi ti jaz moral dati,
da verovala v sina boš ljubav?»

In ko je pogledal tej materi-zemlji v obraz, ko je zaslutil ob tihi uri vso njeno solnčno lepoto in videl vse njeno hrepenenje in trpljenje, je šel in nanizal pred nas vrsto pokrajinskih slik, polnih toplega občutja in globokih misli, konciznih v barvi in izrazu, ki jim gotovo ne najdeš para v sodobni slovenski pesmi. Morda je res, da se je izkazal globljega in boljšega psihologa v znanih «Pismih», tej fini, skorajda eterični pesnitvi ženske duše, ali nam, našemu primorskemu ljudstvu bo gotovo bližji po «Motivih» iz Brd in iz Istre, ker v teh je pesnik, naš goriški roják, vklesal podobo naše zemlje iz naših ljudi. V njih najde naš človek sam sebe, svoje življenje in hrepenenje, tu občuti utripanje lastnega srca in svojih želja. In to notranej srečanje je, ki bo zvezalo oba, pesnika in bravca, v enem edinem izpoznanju: «Brata va si po rodu in imenu, po domu in krvi; sinova sva iste zemlje, ki naju je rodila in pojila, da sva po nji in ž njo — Eno!

To notranje spoznanje se še poglobi, če vzamemo v roké pesnikovo najnovejšo zbirko «Pot bolesti».

Med prvo in drugo knjigo leži razdobje 6 let. Čez kraje, o katerih je pesnik pel:

«Na holmih pisanih trop belih sel,
rdeče strehe, v vrtih sočni sadi,
na bregih zeleneči vinogradi —»

je divjala in se izdivjala vojna pošast. Sredi med njimi je vstala «Golgota nekdanjih težkih dni.» Ogenj in meč sta opravila svoje očiščujoče delo, razorala sta zemlji smejoče lice, pognala njena ljudstva na tujo cesto in od vsega nekdanjega sijaja in lepote ni ostalo drugega nego «groblje le in zevajoče jame». Potem je človeška blaznost izpregledala, ljudstva so se vračala iz tujine, vrnila se je tudi «zlata vesna» a takrat je prišlo izpoznanje, da

«zdaj roke nimajo več kaj prijeti
med ruševinami hiš in življenja»,

in da «gnezda nima niti vrabec». Da, še več! Zemlja, ki je «kohorte rimske tu že zrla» in videla krdela Hunov, Obrov in vseh ostalih barbarov, ki je okusila pest in bič Benečana in Habsburžana, ta zemlja je bila spet enkrat za svoje upe in želje prevarana, ogoljufana.

Vse to vihranje življenja šesterih let našega ljudstva, tisočkrat ponižanega in prevaranega, ves ta nepreračunljivi tok zunanjih in notranjih dogodkov, ki se je z brezobzirno naglico kopičil na našo zemljo in ljudi, vse to je moralo z mogočnim ritmom razgibati pesnikovo miselno in čustveno notranjost, ter dati tako njegovemu delu smer in pečat. In da sta se misel in čustvo v njem še bolj izostrila in poglobila, je pripisati tudi volji usode, ki je odtrgala sina od matere, človeka od rodne grude ter postavila med oba visok mejnik, ki ga moreta preskočiti le tiha misel in topla ljubezen!

Oba sta, misel in ljubezen, ki vodita pesnika po naši Goriški deželi, ki obujata v njem zdaj mehka, nežna srčna občutja, zdaj spet trpko in grenko dušno bolest. In vse to življenje, vse to nihajoče valovenje njegovega notranjega doživetja se prenaša tudi na nas, ko prebiramo te lepe, s srčno krvjo pisane Gradnikove pesmi. Pred nami vstajajo obrisi znanih briških vasi, v njih zaživi spet nekdanje življenje in pozdravljajo nas ljubi, znani obrazi naših ljudi. Tudi v nas zadrhti žarek ljubezni do rodne, domače vasi, ko začujemo pesnika, ki vzklikne iz daljne tujine:

O kako daleč, daleč si, Medana,
ti moja tiha, draga rojstna vas!»

In pred nami se razvije slika naše briške vasice, ki je:

«Na holmu, v vinograde razsejana,
pred tabo v solncu morje, sivi Kras,
ravàn furlanska, Soče zlati pas
in daleč za teboj dva velikana
Triglav in Krn, še dalje Dolomiti.»

In ob vsaki postaji, ob vsakem znanem kotičku nam pesnik z mojstrsko roko oriše lepoto naše pokrajine:

«V ozadju je procesija cipres,
na desni više Sveta Katarina,
na levi hrib Svetega Valentina
in Sveta gora se dviguje vmes.»

Ali pa:

«Že stara, s slavo venčana trdnjava
stoji kot orlov gnezdo v srcu Brd,
vmes smokev, brestev, olk in črnih trt.
Dviguje Sabotina goličava
na severu se, dalje vrh Triglava
zavil vse leto v bel, bliščeč se prt».

A vse te intimne pokrajinske sličice niso pri njem, kakor pri marsikom, same sebi namen, ampak vse mu služijo le kot razpeto platno, čez katero razliva pestro skalo svojih čustev in misli. Ko stoji pred Solkanom se spomni svojih mladih dni in pripoveduje:

«Ko včasih nismo kaj imeli jesti,
hodili v mraku po solkanski cesti
študentje smo s slovenskimi dekleti.
Le upe grizli smo in ne trpljenja.
Zdaj roke nimajo več kaj prijeti
med ruševinami hiš in življenja».

Pri Kostanjevici se spomni «Marije v zlatem troni», patra Otona in Severina, Buzbonov — večnih beguncev, svojih prvi stihov in končno še tesne samostanske celice meniha - jezikoslovca, ki ga v strahu vprašuje:

«Ali zame
imaš kaj prostora, pater Škrabec?»

Odtam gleda na Gorico, belo Gorico, tolikanj ljubljeno, ozira se na vse ljube znane kraje Podgore, Pevmo, Miren, kjer

«Še naša tu glasi se govorica,
še svojemu so rodu srca verna,
še čitajo tu pesmi se Prešerna,
še nada je v bolesti pomočnica.»

A tam na ono stran se pred njim že odpira jez, že sili tujec čezenj od treh strani, tam so

«Koprivno, Rutarji in tam Ločnik».

Njegov rod je v stiski, bije boj na življenje in smrt. A ker je živih ljudi malo, da bi si izvojevali pravico,

«zdaj govoriti morajo mrliči.»

Zato stoječ na Erjavčevem grobu kliče na pomoč vse, ki

«dom so vam pokopališča,
Gregorčič, Krilan, Lavrič, Tokin, z nami
bodite zdaj, in tudi ti Dermota!»

In da bi našel leka svoji bolesti, se zateče v davno prošlost, se spomni naše «stare pravde» in razgrne pred nami veličastno sliko «Tolminskega punta». V tem okiu sonetov, ki so snovno zgoščeni, včasih epsko umirjeni, drugič spet dramatično krepki in živi, je pesnik opisal vse trpljenje tlačenega ljudstva, kakor da bi nam hotel iz daljne prošlosti govoriti preko mrzle sedanjosti v lepšo, svetlejšo prihodnjost.

S temi kratkimi potezami bi bila izčrpana šele ona stran Gradnikove knjige, ki je za nas v teh razmerah in časih najvažnejša. Preiti bi nam bilo na ostale pesmi, katerih važnosti in vrednosti ne smemo tudi molčé preiti. V zbirko uvajajo erotične pesmi, vredne vrstnice nekaterih najlepših iz prve njegove zbirke. Naj navedem za primer izmed vseh le eno:

Pričakovanje.

Kako te čakam, o kako te čakam!
Ko pride v hišo gost moj, črni mrak,
poslušim, ali čujem tvoj korak
in vprašam: «Sam si?» — «Sam», mi tiho reče.
O, da bi vedel ti, kako me peče
beseda ta ledena celo noč!
Glej, celo noč je postelj moja prazna
in celo noč prezmolim, kakor blazna
ime presladko tvoje jecljajoč.

In takih pesmi, preprostih in globoko občutenih, je v zbirki mnogo, kakor še n. pr. «Večer je, večer», «V omami», «Živiš in žgeš», «Ob slovesu», «Padle v polje so meglice», «Po poročni noči» i. t. d. Nekako vez med temi in glavno vsebino zbirke tvorijo še nekatere vojne pesmi, ki jih ni mogel pesnik zajeti v svojo prvo knjigo «Padajoče zvezde».

Končno bodi še omenjeno, da je zaslužna knjižna založba «Jug» v Ljubljani opremila lepo knjigo kar najdostojneje, kar ji je šteti še v posebno zaslugo. Cena tem pesmim je za naše razmere vsakomur dostopna in jo našim rojakom kar najtopleje priporočamo. —c.

Izšel je pri izdajatelju Pavlu Finchera v Trstu žepni kažipot po Trstu «Trieste nel taschino» (Trst v žepu), ki vsebuje tudi mestni tloris. Stane L 1'50.

«Goriška Matica» v Gorici, izda letos sledeče tri knjige: 1. Koledar za navadno leto 1923., 2. Zabavna knjižica, III. zvezek, 3. Sirahova knjiga. Koledar, v nekoliko večji obliki od lanskega, bo tiskan z večjimi in bolj jasnimi črkami, in to vsled splošne želje gg. poverjenikov, ki so nas v pismih opozorili, da posebno starejši naročniki, katerim je vid že opešal, niso mogli lanskega Koledarja gladko prebirati. Koledar bo bogat z vsebino in s slikami. Poleg zanimivega berila bo pridejana posebna priloga zemljevida cele Julijske Krajine v slovenskem jeziku, katero je narisal priznan slovenski risar. Takega narisa Slovenci v novi domovini še nimamo. Vsakdo bo ta naris lahko vzel iz Koledarja in ga razobesil na steno. Zabavno knjižico je priredil pisatelj in pesnik dr. Al. Gradnik. Gradnik je vzel to pot iz hrvatskih virov in prevedel na slovenski jezik najlepše hrvatske povesti Šenoe in drugih pisateljev. Krasne povesti n. pr. Angel, Na obisku, Pruski kralj itd., ter srce pretresujoča Zrinski in Frankopana na morišču — spravijo čitatelja v tako razpoloženost, da knjige ne odloži, dokler ju do cela ne prečita. Sirahove bukve je pripravil urednik Matičnih knjig veleč. prof. dr. Andr. Pavlica. Po tej bogati knjigi bo naše ljudstvo prav rado seglo. V njej najde krasne nauke za modro in vzorno življenje. Knjiga je neizmerne važnosti posebno za današnji svet, ki hrepeni vedno bolj po slabem, a prezira in zanemarja, kar je resnično dobro. Letošnje knjige so posvečene dobrodelnosti. Že naslov na platnici Koledarja nas navaja v dobrodelnost s podobo sv. Vincencija Pavelskega, ki drži v naročju siroto brez staršev. Tako preveva vse Matične knjige duh dobrodelnosti do bližnjega, ki je v potrebi. Naročnina za vse tri knjige znaša L 4.—. To je izredno nizka cena, katero zamore vsakdo. Saj stane danes vsaka, tudi ničvredna knjiga s 100 strani male oblike 3—4 lire. «Goriška Matica» pa podari letos za 4 lire tri lepe, ilustrirane knjige.

Dr. Vinko Šarabon: Gospodarska geografija. Znanstvena knjižnica 3—4. Izdala in založila Jugoslovenska knjigarna. — Knjiga je predaprobirana kot pomožna knjiga za višje razrede srednjih šol v Jugoslaviji. — To je knjiga, ki je edina svoje vrste med Slovenci, poljudno in pregledno pisana, ob enem pa zelo moderna, skoz in skoz knjiga, ki bi jo naš inteligent, posebno pa učitelj, moral prebrati, da dobi nekaj več kot početno pojme o mednarodnem gospodarstvu. Knjiga ima pa določeno ceno za Italijo 18 lir. (Za Jugoslavijo 45 dinarjv) in moramo opomniti, da je knjiga za naše razmere absolutno predraga. Kdo more danes dati 18 lir kar tako, če jo kupimo v tuk. knjigarnah pa mora biti samo ob sebi umevno še nekaj dražja. Radi tega se knjiga pri nas žalibog ne bo mogla razširiti.

V. Šarabon. Zgodovinske anekdote. Izdala in založila Jugoslovenska knjigarna v Ljubljani. Cena (določena za Italijo) L 4. — Že smo tu pa tam brali zanimive zgodovinske anekdote, ki jih je podajal omenjeni pisatelj, po Mentorju in po drugih listih in vsakdo se jih je z veseljem spominjal, zgodovinske osebnosti so se spomočjo njih na lahek način vtisnile v spomin. Zdaj moramo biti pisatelju samo hvaležni, ki nam je nabral zelo lepo število anekdot iz vseh časov in vseh zgodovinskih oseb, in jih je tudi porazdelil v različna poglavja po karakterističnih človeških lastnostih. Kdor ljubi tu pa tam prav male porcije zanimivega in kratkočasnega branja, posebno zvečer, bo rad segel po ti knjigi. Kjer odpreš v nji in bereš, ti je zanimiva.

Ljubljanski Zvon, št. 8. ima sledečo vsebino: Otokar Brezina. Igo Gruden: Cilji. Miran Jarc: Izgon iz raja. Ferdo Kozak: Pesmi. Ivan Lah: Angelin Hidar. Rad. Peterlin Petruška: Zgodnji obisk. Josip Vidmar: Bogoiskanje Leonida Andrejeva. Ivo Šorli: Miška v pasti. Rad. Peterlin Petruška: Uspavanka. Vilko Mazi: Iz zadnjega poglavja. Književna poročila; Kronika; Nove knjige.

! KDOR HOČE KAJ KUPITI
KDOR HOČE KAJ PRODATI
KDOR IŠČE SLUŽBE, ITD.
INSERIRAJ V »EDINOSTI« !

Mali oglasi

POSTELJA z vzmetjo, masivna, se proda. Via Muraglione 20. 1664

LEPO POSESTVO, četrt ure oddaljeno od glavne ceste in postaje Grobelno, se radi družinskih razmer takoj proda. Obstoji iz gospodarskega poslopja, 9 oralov njiv, travnikov, lepih gozdov, občirnega sadovnika, približno 1 orala vinograda, tisoč m² na novo nasajenega, (od tega rodi že četrtina). Cena po dogovoru. Pisati na: Alojzij Golež, Platinovec p. Sv. Vid pri Grobelnu, Sp. Štajersko-Jugoslavija. 1663

NA PRODAJ je veliko posestvo obstoječe iz velike enonadstropne hiše, hleva, lope, vozov, živine itd. Poleg hiše se nahaja zemljišče tik ob cesti. K posestvu pripada tudi velik gozd pod bistriškim gozdnim odsekom. Posestvo se nahaja 2 km oddaljeno od Ilirske Bistrice ob reški državni cesti in je pripravno za vsako podjetje. Cena po dogovoru. Potrebna pojasnila daje županstvo v Il. Bistrici. 1662

PRIVATSCHÜLERHEIM Meran - Obermais, Pension Mazegger. Internat za dečke srednjih in ljudskih šol. V kraju: gimnazija, realka, višja realka, trgovska šola z nemškim poučnim jezikom ter «Istituto tecnico» z laškim poučnim jezikom. Tečaji v nemščini, francoščini, angleščini za dijake. Dobra oskrba in strogo nadzorstvo zajamčeno. Reference in prospekti na razpolago. 1379

KLAJNO apno za živino ima v zalogi lekarna v Il. Bistrici. 28/6

PRODAJALKA za trgovino mešanega blaga vešča slovenskega, italijanskega in nemškega jezika, išče službo v mestu ali na deželi. Naslov pri upravništvu. 1584

POZOR! Nujno potrebujem mnogo srebra. Plačam krone in goldinarje po najvišjih cenah. Via Malcanton 7, II. levo. 1594

NOVE POSTELJE, vzmeti, žimnice iz morske trave, iz volne in drugo posamezno pohištvo se prodaja po najzmernejših cenah. Fonderia 3. 1655

DVE UČENKI za trgovino in učenca za pekarno sprejme takoj Jančar, Divača. 1657

LJUBLJANSKI VOZ, malo rabljen prodam takoj. Tomaž Sancin, Škedenj št. 180. 1658

EGIPTOVSKI profesor grafologij pove karakter in usodo življenja. Sprejema od 9 do 19 v Korminu, via Cancelleria Vecchia 332. 1639

MAJHNA, mirna družina sprejme na hrano 2 - 3 poštene osebe. Naslov pove upravništvo «Edinosti». 1654

PRODAJALKA, izvežbana v trgovini špecerijskega blaga se sprejme takoj. Anton Križaj Ajdovščina. 1650

POZOR! Krone, perle, zlato, platin in zobovje po najvišjih cenah plačuje edini grosist Belleli Vita, via Madonnina 10. I. 16

SVINEC mehek (olovo) kupujem vsako množino. Naslov Kuret, Settefontane 1. 195

MIZAR se priporoča za vsakovrstna mizarska dela. Josip Bizjak, via Lavoratori 213. 74

GROZDJE, belo, črno in istrski refošk v vsaki množini od 10 do 200 q franko Trst po dogovorni ceni. Tobakarna Podboj, Vrdela-Boschetto 508. 1646

†

S potrtim srcem naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem žalost o vest da je naša dobra mati oziroma stara mati

JOSIPINA ČOK

v dobi 91. let, mirno v Gospodu preminula.

Pogreb nepozabne pokojnice se bo vršil danes v četrtek, 7. t. m., iz hiše žalosti Sv. M. Magd. spodnja št. 133 na pokopališče v Škedenj.

TRST, dne 7. septembra 1922. 76

Žalujoči sin **Anton,** hči **Ivana** por. **Filipčič,** ne esta **Marija** in vnuki **Mirko, Marij, Josipina, Zorka, Marcel, Andrej, Dragotin.**

Novo pogrebno podjetje Trst. Corso V. E. III. 47.

ZAHVALA.

Za obilne dokaze iskrenega sočutja za časa bolezni in smrti naše preljube

VALERIJE KOSMINA

izrekamo prisrčno zahvalo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem preč. duhovščini, gosp. nadučitelju Furlanu, šolskim otrokom mladenčem in mladenkam iz Šempolaja, godbi s Proseka, darovateljem vencev in cvetlic in končno vsem, ki so na katerikoli način počastili blagopokojnico. Posebno se zahvaljujemo družini Zavadlav za tolažbo ob času bolezni. 577

ŠEMPOLAJ, 6. septembra 1922.

ŽALUJOČI OSTALI.

PODLISTEK

Hojnikova oporoka

Kriminalna novela.

Nemški spisal Fridrich Thieme. Poslovenil Slavomir Josipovič. (1)

Bil sem še mlad pravni zastopnik in nisem imel še nikake prave prakse, ko je nekega dne zjutraj stopil v mojo sobo moj prijatelj in šolski tovariš doktor Osmar Gnezda. Bil je že na dobrem glasu zakaj bilo se mu je posrečilo rešiti neke prav posebno zamotane, kazenske slučaje in njegovega imena niso izgovarjali z občudovanjem le pravniki, temveč tudi nestrokovnjaki. Bil je pravni zastopnik kot jaz, toda ni izgubljal svojih izrednih sposobnosti le o malenkostnih tožbah, nego je posvečal svojo bistroumnost navadno najtemnejšim kriminalističnim zagonetkam in je sprejemal le take slučaje, ki so odgovarjali in ugajali njegovim osebnim svojstvom.

Ko je tako s svojo skoraj vedno prižgano svalčico v ustih in malomarno čez svojo lovsko obleko ogrnjenim havelokom prišel k meni, bi v malem, dobrodušno izgledajočem možu gotovo ne bil nikdo slutil slovečega kazenskega dušoslovca. Njegova pomembnost pa se je mogla izpoznati po zunanjem tudi le na enem organu njegovega telesa, na njegovih očeh, ki so se, sicer navadno skrite kot zaspane za na pol zaprtimi trepilnicami, takoj živeje zasvetile in vedno ostrejše bliskale, čim ga je začelo kaj zanimati. Njegov pogled je izražal potem tako moč volje, kakršne še nisem bil da zdaj opazil pri nikomur drugem; ni prodiral — kakor se izražamo tako mnogokrat o očeh — bil je temveč neposreden izliv nasilno delujočih možganov!

«Dobro jutro!» je kratko pozdravil Osmar po svoji navadi. «Še vedno močno nezaposlen?»

«Kot vidiš,» sem vzdihnil jaz in sem vzel ponuđeno mi svalčico ter jo prižgal ob njegovi.

«Neumnost — tak sposoben dečko, kot si ti! Poberi svoje drobnarije pa se preseli k meni!»

— «In kaj naj počnem pri tebi?»

— «Močno potrebujem sotrudnika, čisto zaneslјivega in sposobnega. Dogodi se mnogokrat, da se osebno ne smem pokazati in tedaj moram imeti koga drugega pri rokah. Ta pa mora biti človek, kateremu zaupam brezpogojno!»

«Hočeš me torej napraviti za svojega agenta?»

«Nesmisel — moj sodeležnik boš. Ali hočeš?»

Sledečega dne sem se preselil k njemu. Tistikrat sva bila še oba prosta — samca — danes je le še on — in stanovala sva skupaj.

«To je potrebno, da si moreva vsak čas izmenjavati svoje misli», je pravil Osmar. «Ljudje najinega kova delajo vedno — tudi po noči in dobra misel se mora takoj vporabiti, kakor svež slanik».

* * *

Nikoli ne pozabim enega izmed prvih slučajev, ki sva se ž njim bavila skupno. Nekoč popoldne, v oktobru — bilo je že mračno kakor zvečer — je Osmar po daljši odsotnosti naglo stopil v najino skupno delovno sobo. Pogledal je kot navadno preko mojih ramen na pisalno mizo in dejal potem mirno:

«Torej gospod in gospa zopet prideta danes zvečer?»

«Od kod veš to? sem ga vprašal začudeno.

«Znano mi je vse. Gospod in gospa sta bila tu in sicer pred eno uro. Mlada, lepa dama s svetlo plavimi lasmi in gospod tudi mlad, eleganten, omikan. Želela sta z menoj govoriti; čakala sta me dolgo in sta namenjena, da se nocoj še enkrat vrneta. Kaj ni res tako?»

«Vse se ujema popolnoma,» sem odvrnil. «Ali odkad pa vendar veš vse to, ti, vsevedež?»

Zasmejal se je. — Smejal se je prav tako, kot je govoril: sunkoma, kratko, suho in glasno.

«Na peči v pisarjevi sobi sem videl do polovice pokajeno smodko, katere pri mojem odhodu še ni bilo tam, a naš pisar niti ne kadi. Ker se ni mogla tja položiti sama, je moral pač nekdo biti tu, ki jo je dejal tja. Seveda gospod in sicer fin gospodar, zakaj smodka je prava «havana». Da gospod ni bil sam, mi pričata tu oba stola za posete, zakaj nobeden od tistih ni več na svojem mestu; torej sta bila v rabi. Na stolu, na levi strani, je sedela dama z zlatorumenimi lasmi, zakaj en vzorec se blešči v električnem svitu kovinsko na temni podlagi stolovega naslonjala. Ker pa sta bila danes zjutraj oščetana —»

«Da, da,» sem ga prekinil nestrpno.

«Pa glede časa! Od kod hočeš vedeti, da je to bilo ravno pred eno uro?»

«To sklepam enostavno po številu lobanj, ki si jih ti s svojo znano spretnostjo narisal na svoji poli papirja. Ti si, pričakujoč, kaj ti povesta posetnika, vzel novo polo papirja in potem si, premišljajoč, kar sta ti povedala o zadevi, začel po svoji navadi risati lobanje, vsako lepšo od poprejšnje. Vem pa dokaj natančno koliko teh skic narišeš ti v enem četrtu ure. Ondi jih je štirikrat toliko, torej ravno ena ura.»

«Pa vendar se motiš v eni točki, vrli moj Gnezda; zakaj dama ni bila mlada, nego stara», sem pripomnil poredno.

(Dalje).

Gospodarstvo

Gospodarski položaj v državi. Med tem ko se v poslovanju italijanske industrije v zadnjih tednih opaža obrat na bolje, je drž.-finančni položaj dežele še vedno zelo nejasen. Dve dejstvi sta, ki morata vzbuditi skrb pri italijanskem finančnem politiku: naraščanje državnih izdatkov in neugoden razvoj plačilne bilance. Državni izdatki so znašali v poslovnem letu 1913-14 2.68 miljard lir ter so poskočili v poslovnem letu 1921-22 na 23.9 miljard. Močne sile pa delajo v deželi na to, da se izdatki kolikor mogoče znižajo. Da bi se položaj poboljšal s tem, da se povišajo davki in druge davščine, ni mogoče upati, ker so davki dosegli že tako višino, da je nevarnost, da postanejo mnoge industrije nezmožne za konkurenco. Lek je torej treba iskati edino v skrčenju izdatkov, in vedno bolj se dvigajo glasovi, ki po angleškem vzorcu zahtevajo, naj se omejijo parlamentarna pooblastila za dovoljenje novih državnih izdatkov. Po teh zahtevah naj bi parlament smel samo stavljati predloge, ki utegnejo prihraniti izdatke, med tem ko bi bila edino vlada tista, ki bi lahko predlagala nove državne izdatke.

Še težje nego vprašanje vzpostavitve ravnotežja v državnem gospodarstvu je vprašanje saniranje plačilne bilance. Italijanski plačalni bilanci grozi vsled najnovejših dogodkov velika nevarnost. Statistika italijanskega osrednjega poljedelskega urada, ki je bila ravnokar objavljena, je vzbudila veliko presenečenje, ker ceni žetev žita v letošnjem letu za 2.7 miljonov stotov nižje nego je znašala povprečna žetev zadnjih dvanajstih let in za 8.3 miljonov stotov manj nego je znašala žetev v letu 1920-21. Jasno je, da to dejstvo predstavlja veliko nevarnost za italijansko plačilno bilanco. Žetev se ceni celokupno na 44.2 miljonov stotov. Letna potreba na pšenici znaša na vsakega prebivalca 170 kg; poraba italijanskega naroda, ki po zadnjem ljudskem štetju znaša 38.8 miljonov duš, bi torej dosegla 66 miljonov stotov. Ostaja torej nepokrit primanjkljaj pšenice v znesku 22 miljonov stotov, katere bo treba nakupiti v inozemstvu, osobito v Severni in Južni Ameriki. Ako se vzame za podlago sedanja povprečna cena od 125 lir, bi zahteval ta primanjkljaj izdatek 2.725 miljard lir. Pri tem pa ni vzeta v poštev zmanjšava vrednosti lire. Ako še to uračunamo, pridemo do znatne svote 10.9 miljard lir, katere bo Italija morala plačati v tekočem poslovnem letu za živila v inozemstvo.

Jasno je, da mora to ogromno povišanje izdatkov uplivati na italijanske tečaje, in znižanje vrednosti, ki ga je italijanska valuta doživela v zadnjih tednih, je gotovo pripisovati v velikem delu razmotrivanjem in presojanjem, ki so v zvezi z izpadom žetve; seveda je treba tudi deloma upoštevati prehodni razlog zapadlosti plačil italijanskih industrij, ki dospevajo kakor po navadi v jesenskih mesecih.

V nasprotju z oblikami, ki jih zavzema državno-finančni položaj, se borzni tečaji že več tednov pomikajo navzgor. Vzrok leži v tem, da se je denarni trg nekoliko razpregel in da industrije lažje prihajajo do potrebnega denarja. K temu prihaja še okolnost, da je italijanska država omejila izdajanje kratkoročnih zakladnih vrednostnic, kar je le v prilog denarnim potrebam trgovine in industrije. V ostalem se je tudi zmanjšala potreba denarja pri italijanskih industrijah, ker so se cene za surovine znižale in so se v zvezi s tem tudi znižali izdatki industrij za nabavo surovin.

Italijanska vlada vodi sedaj zelo važna pogajanja za trgovinske pogodbe. Pogajanja s Francijo so od časa odpovedi, ki je bila dana pred približno pol letom, le malo napredovala. Trgovinska pogodba s Švico je bila tudi v medsebojnem sporazumu odpovedana, in potrebna bodo nova pogajanja, da se pride do obojestransko zadovoljivega zaključka. Razun tega prihaja vest, da je bila gospodarska pogodba z Avstrijo dogotovljena in da se bodo nadaljna pogajanja sukala le okrog podrobnosti.

Neka odredba italijanske vlade določa, da sme Italija napram državam, ki stavljajo na njeno blago maksimalne carine, izvajati retorzijske ukrepe ter obcariniti blago teh držav z do 50% no dokladno carino. V uradnem komentarju k tej odredbi ugotavlja italijanska vlada, da je bila ta odločba potrebna, da se nudi tistim državam, katerim je dovoljena prednost, boljše stališče napram ostalim državam, ki no zavzamejo prednostnega stališča. Z ozirom na to, da so bile skoraj vse trgovinske pogodbe odpovedane, se morejo uporabiti konvencionalne carine le v redkih primerih in pravica prednosti bi bila popolnoma brezpomembna, če se ne bi izvajali represivni ukrepi proti državam z protekcijonistično trgovsko politiko. V ostalem pa še povdarja uradni komentar, da nova carinska odredba ni naperjena proti nasledstvenim državam, ker ostane napram njim v veljavi prijateljsko carinsko-politično razmerje v skladu z mirovnimi pogodbami.

Preskrba primorskega Krasa, pivške, nanoške in vipavske doline z zadostno pitno vodo, kakor tudi za gospodarske namene potrebno vodo

III.

Za povoljno rešitev predstoječega vprasanja vodne preskrbe za Kras, je pred vsem potrebno, da oni ki hoče preskrbeti kraški svet z vodo, natančno pozna geološke oro- in hydrografične razmere celega Krasa.

Kras ne tvori samo kraška t. j. siva apnenska formacija, ampak na Krasu se nahajajo velike doline in višine sestoječe iz pratvorbenega škriljevca, peščenca in sovdana, kateri tvorijo pravcate kraške oaze, dalje se pa tudi nahajajo na Krasu precejšnje tvorbe dolomita. Tako obdajajo vso Nanoško višino, dalje vso križnogorsko in kovško visoko planoto in celo raztežno čavnsko pogorje škrilaste pratvorbe, katere se dvigajo v nanoški dolini celo do višine 680 m (Strane, Šmihel itd.) Te škriljaste pratvorbe ležijo na mlajši kraški formaciji in povzročajo, da meteorske padavine, padajoče na višine Nanosa itd., se ne morejo nižje odtekati, kakor tam, kjer se začenja nepredorna škriljasta tvorba. Vsled tega se nahajajo prav v Stranah in nad Šmihelom veliki nausahljivi studenci, kateri brzijo nekaj sto metrov proti nanoški dolini in polagoma usahnejo. Ravno iz tega razloga prihajajo na dan na zahodnem pobočju Nanosa istotaki studenci, kateri imajo stalno, tudi v najhujši suši okrog 10 l vode na sekundo, kot Sušet, Poštni studenec, Št. Vidski studenec itd. Iz istih geoloških razmer izvira nad Štu.jem-Ajdovščino znani mogočni izvir Hubl, precej više nad Vipavsko dolino pri Fužinah iz pod Sinega vrha. Ta Hubl vsled svoje zelo nizke temperature od Rimljanov imenovan Fons fridigus, tvori ob deževnih časih mogočen gorski hudournik, kateri dobiva vodo iz pod višin Kovka, Križne gore, Angelske gore, Črnovrške in Zadloške kotline, katere so vsled obilih studencev spomladi navadno dalje časa zamočvirjene. Dalje se nahajajo med Vipavsko dolino, Močilnikom, Nanoško dolino in Pivško dolino ter med Primorskim Krasom obširna zelo raztezna k škriljasti pratvorbi spadajoča, celo do 700 m visoka gorovja, Šmarje, Gabrija, Branica, Štjak, Vrabče, Veliko-poljske višine, dalje celo gorovje Brda, hribovje pri Orehku, Rakuliku, Črmelicah, Slavinske, Sevške, Petelinske ter Knežaške in Zagorske višine. Ves ta škrilasti svet ima velike studence in celo globoko v teren zarezane zaseke, grape z močnimi potoki hudourniki, ki imajo najmanj 8 mesecev toliko čiste pristne studenčne vode, da morejo ves ta čas ob njih stoječi mlini obratovati noč in dan. Še celo v lanski izvanredni suši, kakršne že ni bilo najmanj sto let, so ob potoku (Quellbach) Bazovjec severno od Dolenje vasi pri Senožečah trije mlini še meseca oktobra in novembra vsled zbiranja vode v tam se nahajajočih naravnih basenih mleli po več ur na dan.

Podobne geološke razmere se nahajajo tudi ob severnem pobočju Logaške doline, potem ob severnih obronkih Stražiškega gorovja, katero spremlja potok Vel. Cerkniško.

IV.

Najvažnejše vprašanje za kraške vodovode je, ali in kako naj te velikanske vodne množine, ki nam jih narava sama daje izpod nebesnih višin na kraške visoke planote shranjujemo in po potrebi obrnemo v svoj prid. Že zgoraj smo navedli, da je narava na Krasu ustvarila sama velikanska vodna zbirališča, kot so n. pr. Cerkniško jezero, Planinska dolina, Cepiško jezero, v katere se stekajo vsako leto spomladi in jeseni velikanske vodne mase in regulirajo počasen odtok teh veliko sto milijonov m³ znašajočih vodnih mas za več mesecev, ter s tem zabranjujejo, da ni vsa Ljubljanska kotlina in Savska dolina vsako pomlad in jesen visoko preplavljena. Na visokih gorah, kakor na Triglavskem pogorju itd. pade vsa ta vodna množina kot sneg in se konečno spremeni v ledenike, kateri potem skrbijo, da vse reke in vode, katere prihajajo iz tega gorovja tudi v najhujši suši ne trpijo pomanjkanja (dotoka) vode. Iste rezerve, katere si je narava ustvarila v ledenikih in gorskih jezerih kot Bohinjsko jezero, Blejsko jezero, se morejo na Krasu, kjer ni vsled dosti nižje lege ledenikov, z vporabo geološko pripravnih dolin in grap umetno ustvarjati. Ravno tukaj moremo izpremeniti in pretvoriti različne dovolj velike v neprodirnem škriljastem svetu (reine Thonschifer-Flysch- formation) ležeče doline in grape, ki se dajo na najožjih krajih z malenkostnimi zapornimi zidovi iz betona zapreti v obsežne dolinske zapore ali umetna jezera. Tako moremo napraviti v dolinah Bazovjec in Ločnik z majhnimi stroški dolinske zapore vsebujoče najmanj 600—700 tisoč m³ vode. V daljnih dolinah Uzarsko in Poljane se pa dajo napraviti istotako enostavne dolinske zapore v velikosti 1½ milijona m³ vodne množine. Te velike dolinske zapore se napolnijo pri vsakoletnem spomladanskem in jesenskem deževju, toraj dvakrat na leto, z vodnimi rezervami, katere nam dajejo možnost, da lahko iz njih pustimo ob času suše, ko začnejo studenci pešati, dotekati v vodovode toliko množino vode, da ostane količina za vodovode določene vode stalno zasigurana. Zelo važno je in moramo pri tem ugotoviti še dejstvo, da s tem rezerviranjem prekomerne vode ob času spomladanskih in jesenskih nalivov nikomur ne škodujemo, temveč ravno nasprotno odvračamo s tem vsled prevelike padavine nevarnost poplave nižje ležečih krajev, ter ob enem zabranimo zelo škodljivo zamočvirjenje polja n. pr. v Vipavski in Nanoški dolini.

DAROVI

Za srednješolsko organizacijo se je nabralo ob priliki prireditve v Lonjerju 35 L 45 stot. in 20 dinarjev; v isti namen o priliki Zabavnega večera Akademskega fer. društva «Balkan» v Škednju 28 L 15 stot. Darovalcem najsrčnejša hvala!

Ker se niso mogli udeležiti slavnosti v Sežani darujejo gosp Miklaučič iz Barkovelj L 5 in N. N. iz Barkovelj L 10 za «Šolsko društvo».

Ob priliki slavnosti v Sežani so darovali Fran Mahorčič iz Divače L 10. Družina Valenčič, Ležeče L 20. Maks Ukmar, Avber L 15, Ivan Štolfa L 14 «Šol. društvu».

Borzna poročila.

Tuja valuta na tržaškem trgu:

ogrske krone	—.95.—	1.10
avstrijsko-nemške krone	—.04.—	05.½
češkoslovaške krone	80.25.—	81.25
dinarji	26.50.—	27.—
leji	16.50.—	17.75
marke	1 75.—	2.—
dolarji	22.70.—	22.90
francoski franki	180 25.—	181.—
švicarski franki	434.—.—	437.—
angleški funti papirnati	102.15.—	102.60
angleški funti, zlati	108.75.—	110.75
napoleoni	87.—.—	88.—

Tečaji:

Jadranska banka	129
Cosulich	327
Dalmatia	295
Gerolimich	1370
Libera Triestina	352
Lloyd	1230
Lussino	585
Martinolich	147
Oceania	150
Premuda	360
Tripcovich	948
Ampelea	570
Cement Dalmatia	300
Cement Spalato	256

Slovensko kmetijsko društvo
vpis. zadr. z o. por. in sedežem v Gorici
vabi svoje društvenike k
rednemu občnemu zboru
ki se bo vršil
v četrtek, 28. septembra t. l., ob 2. uri popoldne v Gorici v prostorih hotela „Pri Zlatem Jelenu".

DNEVNI RED:
1. Predsednikov pozdrav.
2. Poročilo nadzorništva o računskem zaključku za II. upravno dobo.
3. Poslovodjeva podrobna pojasnila k temu zaključku in predlog glede kritja zgube.
4. Volitev izstopivših odnosno izžrebanih članov načelništva in nadzorništva.
5. Predlog glede spopolnitve dosedanjega društvenega delovanja.
6. Morebitni predlogi.

GORICA, dne 31. avgusta 1922.
Za predsednika: Ig. Križman. Poslovodja: I. Dominko.

Opomba Ako bi prvi občni zbor ne bil sklepčen, se bo vršil pol ure kasneje drug občni zbor, ki sklepa pravoveljavno brez ozira na število navzočih društvenikov v vseh zadevah, ki so bile na dnevnem redu (člen 30). Navzoči društvenik zastopa lahko samo enega odsotnega društvenika (578)

FRAN GRUDEN
doktor vsega zdravilstva
je odprl 560
svoj ambulatorij v Postojni.
Ordinira vsak dan od 9 do 12 in od 3 do 6

Pohištvo Via Udine 25 576
Poročne sobe, masivne od L 1500 naprej. — Obedne sobe od L 2400 naprej kakor tudi drugo navadno in fino pohištvo, kuhinje, omare s 4 predali, stolice itd. po zmernih cenah.

15. septembra t. l.
ODPRETJE
novega in velikega zavoda in konvikta
MINERVA
v Opatiji.
Pojasnila:
Via Rossini št. 16. Šola Minerva.
Teleton 47-20. (80)

ŽIVNOSTENSKA BANKA
PODRUŽNICA v TRSTU
Ulica Roma vogal ul. Mazzini. — Lastna palača.
Delniška glavnica in rezervni zaklad K Č. Sl. 225,000.000
Izvršuje kulantno vse bančne in menjalnične transakcije.
Uradne ure od 9-13

DR ETTORE D'OSVALDO
Specialistza
OČESNE BOLEZNI
perfekcioniran na dunajski kliniki.
Gorica - Corso Verdi 24 - Gorica
Ordinira od 9—11 in od 4—5. (44/17

IVAN KERŽE 49
ima v lastni zalogi najraznovrstnejše
kuhinjske in druge hišne potrebščine
iz aluminija, steklovine, lesa in emaliranе posti.
TRST — Piazza San Giovanni

Malalan Rudolf
trgovec na Opčinah
ma veliko zalogo vsakovrstnega stavbenega materjala po najnižjih konkurenčnih cenah. Ima tudi zastopstvo velike, dobroznane goriške tovarne vsakovrstnih opek. — Pri večjih naročilih znižane cene. 521

AMBULATORIJ
za spolne, sifilitične, kožne in otroške bolezni 44
D.ra G. & A. De Leo
Specialista spopolnjena na pariški kliniki
Moderno zdravljenje sifilitične bolezni, zoženja in vnetja cevi in kapavca.
Preizkušnja krvi za ugotovitev sifilitičnih okuženj
Sprejemata od 10 do 12 in od 14 do 17.
Gorica, Piazza Nicolò Tommaseo (Piazzutta) 8

Inserirajte v „Edinosti"

Dr. A. GRUSOVIN
specialist za kožne in spolne bolezni ter negovanje kože, perfekcioniran na dunajskih klinikah.
Sprejema od 9—12 in od 3—7 ure.
Gorica (Piazza grande) Travnik hiša Paternoli. 60)

Odhodi in prihodi vlakov

JUŽNI KOLODVOR.

Odhodi.

0.40 (ekspresni) v Ljubljano, Beograd, Bukarest.
5.— (osebni) v Št. Peter, Ljubljano, Dunaj.
5.35 (direktni) v Benetke črez Červinjan*).
6.10 (o) v Gorico, Videm, Benetke.
6.40 (o) v Portoguaro in Benetke.
7.— (direktni brzovl.) v Št. Peter, Ljubljano, Gradec, Dunaj, Reko.
9.— (direktni) v Št. Peter, Ljubljano.
10.— (o) v Benetke in Milan preko Červinjana.
10.55 (o) v Gorico, Videm Benetke.
12.— (o) v Portoguaro (zveza za Videm)**).
12.30 (o) na Reko in Postojno.
13.— (direktni) na Dunaj črez Videm in Trbiž.
15.50 (o) v Benetke črez Červinjan.
16.25 (o) v Videm in Benetke.
16.40 (o) v Št. Peter, Ljubljano, Dunaj.
18.— (direktni brzovl.) v Benetke črez Červinjan, Bolonjo.
18.20 (o) v Tržič (zveza za Videm).
18.40 (o) na Reko in v Postojno.
19 45 (d. br.) do Divače-Postojne.
23.40 (ekspresni) v Benetke, Milan, Pariz.
23.55 (o) črez Červinjan v Benetke.

Prihodi.

0.40 (direktni) iz Benetk, Červinjana*)
5.10 (direktni) iz Bukarešte, Dunaja, Postojne.
6.03 (o) iz Benetk in Červinjana.
7.31 (o) iz Postojne, Št. Petra.
8.35 (o) iz Vidma in Krmina*).
9.35 (direktni) iz Dunaja in Postojne.
10.25 (o) iz Benetk, Červinjana.
10.55 (o) iz Vidma, Gorice.
11.25 (direktni) iz Rima, Turina, Benetk, Vidma.
12.22 (o) iz Dunaja, Ljubljane, Postojne.
14.10 (direktni) iz Vidma, Gorice, Tržiča.
15.— (dir.) iz Rima, Florence, Bolonje, Benetk.
16.25 (ekspresni) iz Pariza, Benetk.
16.45 (direktni) iz Reke, Postojne.
17.15 (o. b) iz Benetk-Vidma.
18.30 (o) iz Tržiča**).
19 32 (o) iz Reke, Št. Petra.
20.20 (o) iz Benetk, Červinjana.
20 45 (ekspr.) iz Bukarešta, Beograda, Ljubljane.
21.20 (direktni brzovl.) iz Prage, Dunaja, Ljubljane, Št. Petra.
22.55 (o) iz Benetk in Vidma.
23 40 (o) iz Dunaja, Ljubljane, Postojne, Št. Petra Reke.
23.55 (ekspr.) iz Pariza, Milana, Benetk.

*) Ne vozi ob nedeljah.
**) Vozi tudi ob nedeljah samo od 2. julija do 24. septembra.

POSTAJA PRI SV. ANDREJU (državna).

Odhodi.

5.15 (o) v Herpelje, Kanfanar, Pulo.
5.25 (brzovl.) v Gorico, Dunaj, Monakovo.
5.35 (mešani) v Koper, Poreč.
6.10 (o) v Gorico, Podbrdo.
8.55 (meš.) v Koper, Buje.
11.05 (o) v Gorico, Podbrdo.
12.55 (brzovl) v Herpelje, Kanfanar, Pulo.
13 — (meš.) v Koper, Buje, Poreč.
16 02 (brzovl.) v Gorico, Podbrdo.
17 25 (o) v Gorico, Podbrdo.
18.— (o) v Herpelje, Kanfanar, Pulo.
19.25 (meš.) v Koper, Buje*).

Prihodi

7.30 (meš.) iz Herpelj.
7.44 (o) iz Gorice.
8.26 (meš.) iz Buj, Kopra*).
10.— (o) iz Pule, Kanfanara, Herpelj.
12.34 (meš). iz Poreča, Buj, Kopra.
12.40 (brzovl.) iz Podbrda, Gorice.
15.45 (o) iz Podbrda, Gorice.
15.52 (brzovl.) iz Pule, Kanfanara, Herpelj.
16.58 (meš.) iz Buj, Kopra.
21.30 (o) iz Pdobrda, Gorice.
21.35 (meš.) iz Poreča, Buj, Kopra.
22.05 (o) iz Pule, Kanfanara, Herpelj.
23.50 (brzovl.) iz Podbrda, Gorice.

*) Ob nedeljah ne vozi.

Trgovsko-obrtna zadruga
v Trstu
registrovana zadr. z neomejenim jamstvom
Ulica Pier Luigi da Palestrina št. 4, I.
Obrestuje navadne hranilne vloge po
5%
vloge, vezane na trimesečno odpoved
po 5½% ako znašajo 20-30.000 Lit.
po 6% ako znašajo 30-40.000 „
po 6½% ako presegajo 40.000 „
Trgovcem otvarja tekoče čekovne račune
Posoja hranilne pušice na dom.
Za varnost vlog jamči poleg lastnega premoženje nad 2300 zadružnikov, vredno nad 50 milijonov lir.
Daje posojila na poroštvo, zastave vrednostnih papirjev ali dragocenosti.
Uradne ure od 8—13.
Tel. št. 16-04. Tel. št. 16-04.

Srebrne krone in zlato plačujem po najvišjih cenah
ALOJZIJ POVH
Trst, Piazza Garibaldi št. 2
8 (prej Barriera)

Najstarejši slovenski denarni zavod.
Tržaška posojilnica in hranilnica
registrovana zadruga z omejenim poroštvom,
uraduje v svoji lastni hiši
ulica Torrebianca štev. 19, I. n.
Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge za čekovni promet, ter jih obrestuje
po 4%
večje in stalne vloge po dogovoru.
Daje posojila na vknjižbe, menjice, zastave in osebne kredite. — Obrestna mera po dogovoru.
Uradne ure za stranke od 9 do 13.
Ob nedeljah in praznikih je urad zaprt
Št. telef. 25-67.

ALESSANDRO LEVI-MINZI via dei Rettori 1 in via Malcanton 7-13
POHIŠTVO
Absolutno konkurenčne cene. 67)

JADRANSKA BANKA
Delniška glavnica L 15,000.000 Rezerve L 5,100.000
Dunaj, Opatija, TRST, Zadar. (1)
Afilirani zavodi v Jugoslaviji: **Jadranska banka, Beograd** in njene podružnice v Celju, Cavtatu, Dubrovniku, Ercegnovem, Jelsi, Korčuli, Kotoru, Kranju, Ljubljani, Mariboru, Metkoviču, Sarajevu, Splitu, Šibeniku in Zagrebu.
Afilirani zavod v New-Yorku; **Frank Sakser Stade Bank.**
Izvršuje vse bančne posle.
PREJEMA VLOGE
na hranilne knjižice in na tekoči račun ter jih obrestuje po 4%.
Na odpoved vezane vloge obrestuje po najugodnejših pogojih, ki jih sporazumno s stranko določa od slučaja do slučaja.
Daje v najem varnostne predale (safes)
Zavodovi uradi v Trstu:
Via Cassa di Risparmio štev. 5 — Via S. Nicolò štev. 9.
Telefon št. 1463, 1793, 2676. Blagajna posluje od 9. do 13. ure.